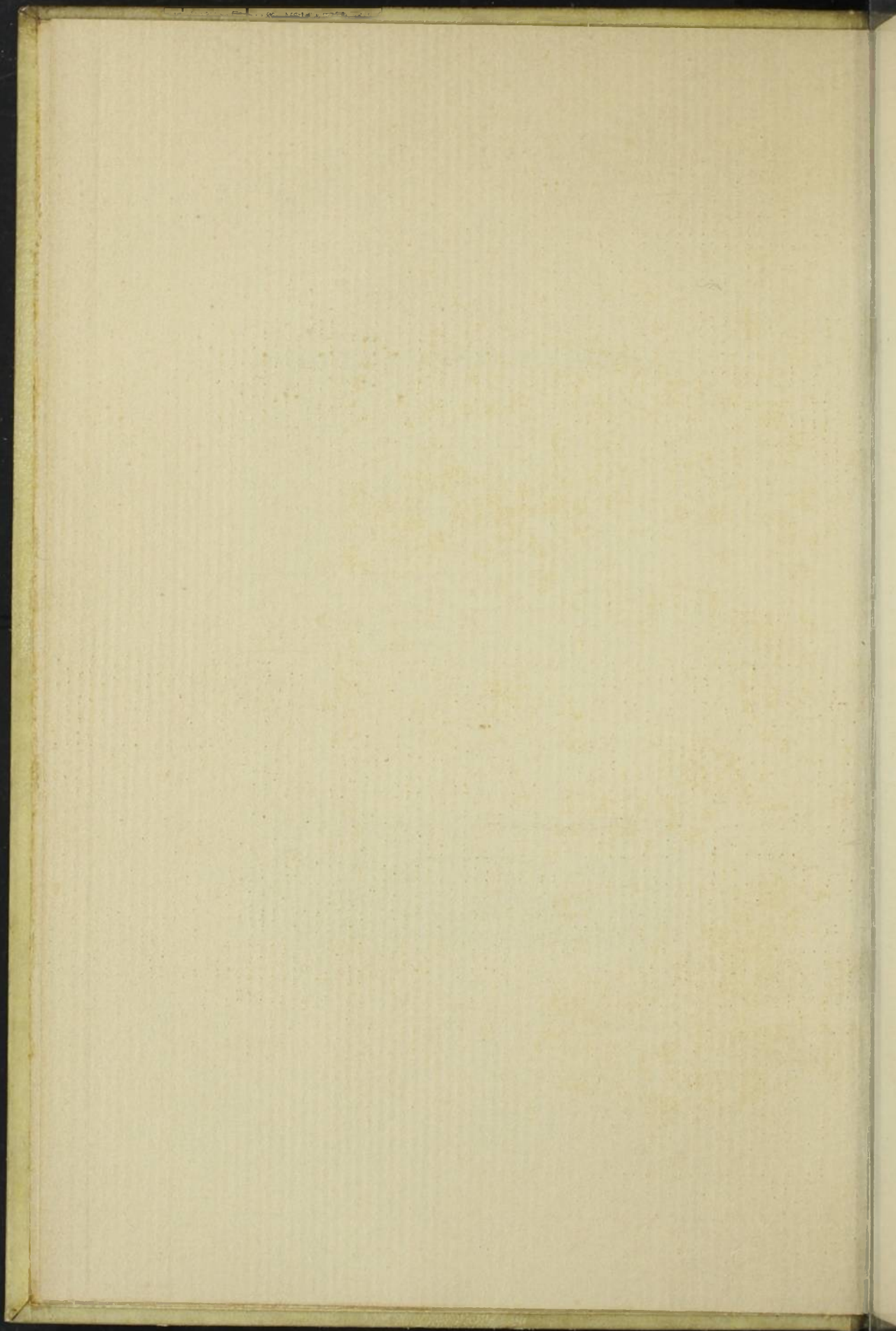

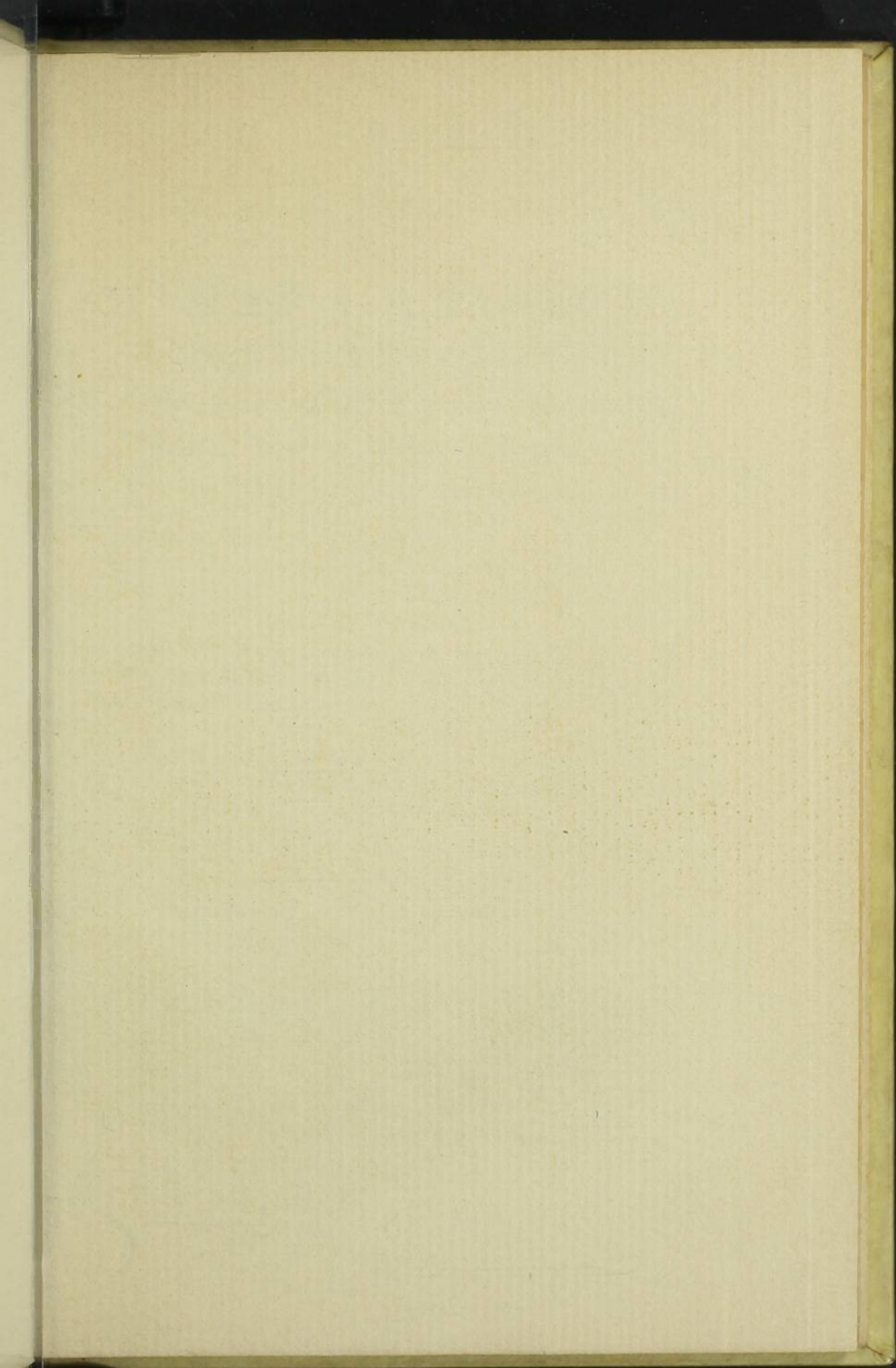

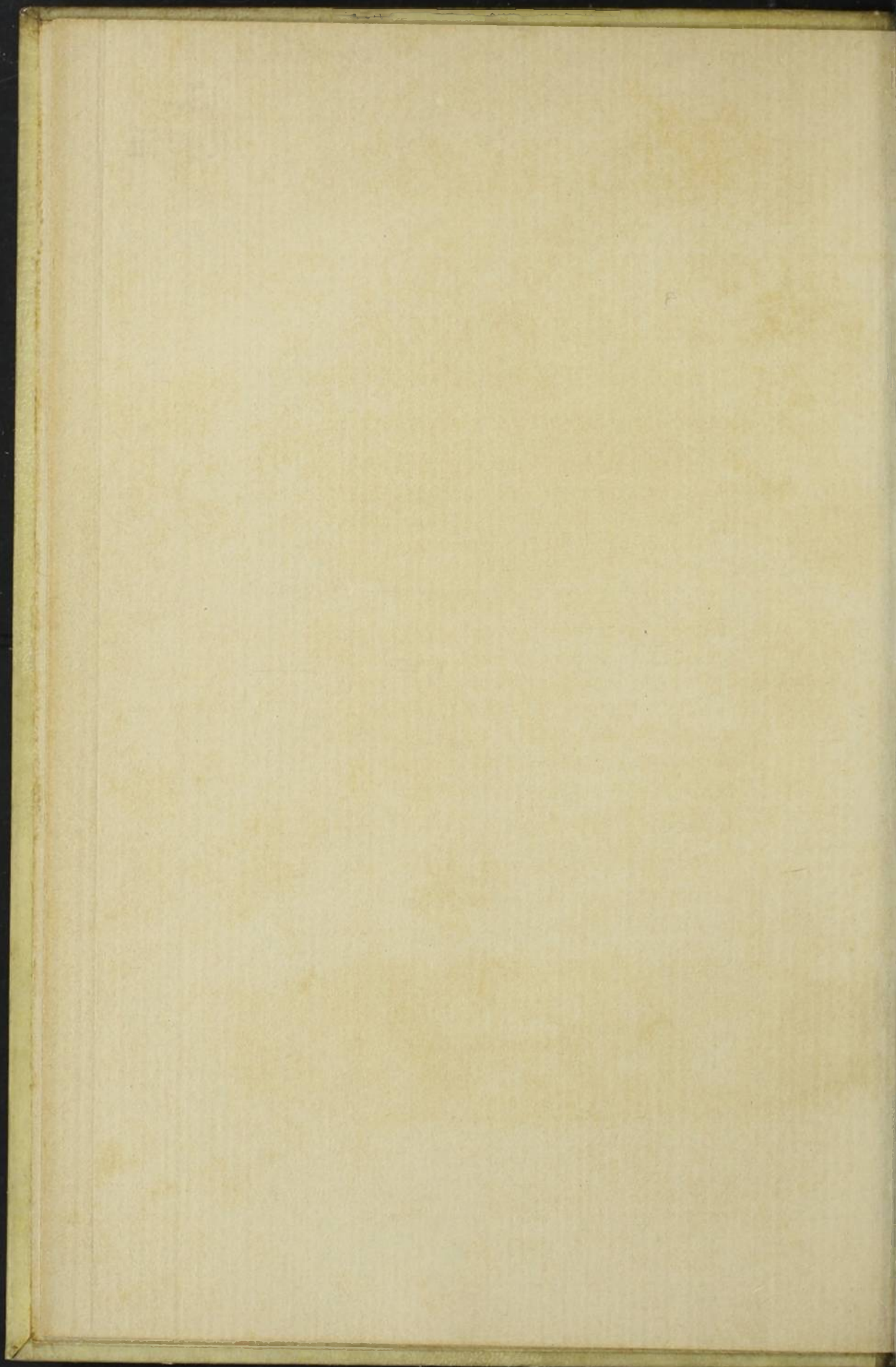
Je ne fay rien
sans
Gayeté

(Montaigne, Des livres)

Ex Libris
José Mindlin

SC

TH

De

errant
den
vici

De T

de

H:

PIE

TWEE VERMAARDE
SCHEEPS-TOGTEN,

Van

THOMAS CANDISCH,
ENGELS EDELMAN,

De Eerste rond-om den geheelen Aard-kloot,

Gedaan in het Jaar 1586. en vervolgens.

Vervattende een nette Beschrijving van veelerhande Eylan-
den, met de Gewoontens der Inwoonders, Baayen, Ri-
vieren, Zee-Havens, Verwoesting van eenige Stee-
den en Dorpen, het Veroveren van verichey-
de Scheepen, en andere Zeldzaamheeden,
op desen Tocht voorgevallen.

*De Tweede behelst een ongelukkige en tegenspoedige Reys na
de ZUYD-ZEE, opgepropt met alderhande Elen-
den, Koude en Ongemakken, in de STRAAT MA-
GELLANES, Oproer, Verraad, Nederlaagen
tegen hunne Vyanden in BRASILIEN, en
andere Sukkelingen: met des Admiraaals
eygen hand geschreeven aan den*

Hr. TRISTAM GORGES,

Uytvoerder van sijn uysterste Wille.

Nu alder-eerst uyt het Engels vertaald,

Met Konst-Printen, en een volkoomen Register verrijkt.

TE LEYDEN,

By PIETER VANDER Aa, Boekverkooper, 1706.

Met Privilegie.

TWEE VERMANNEN
SCHIERE TOETEN

Van

THOMAS CAMPBELL
ENIGELS EDELMAN

De Heere rook om den Engelschen Adel
Gedrukt in het Jaar 1822. in Leiden.

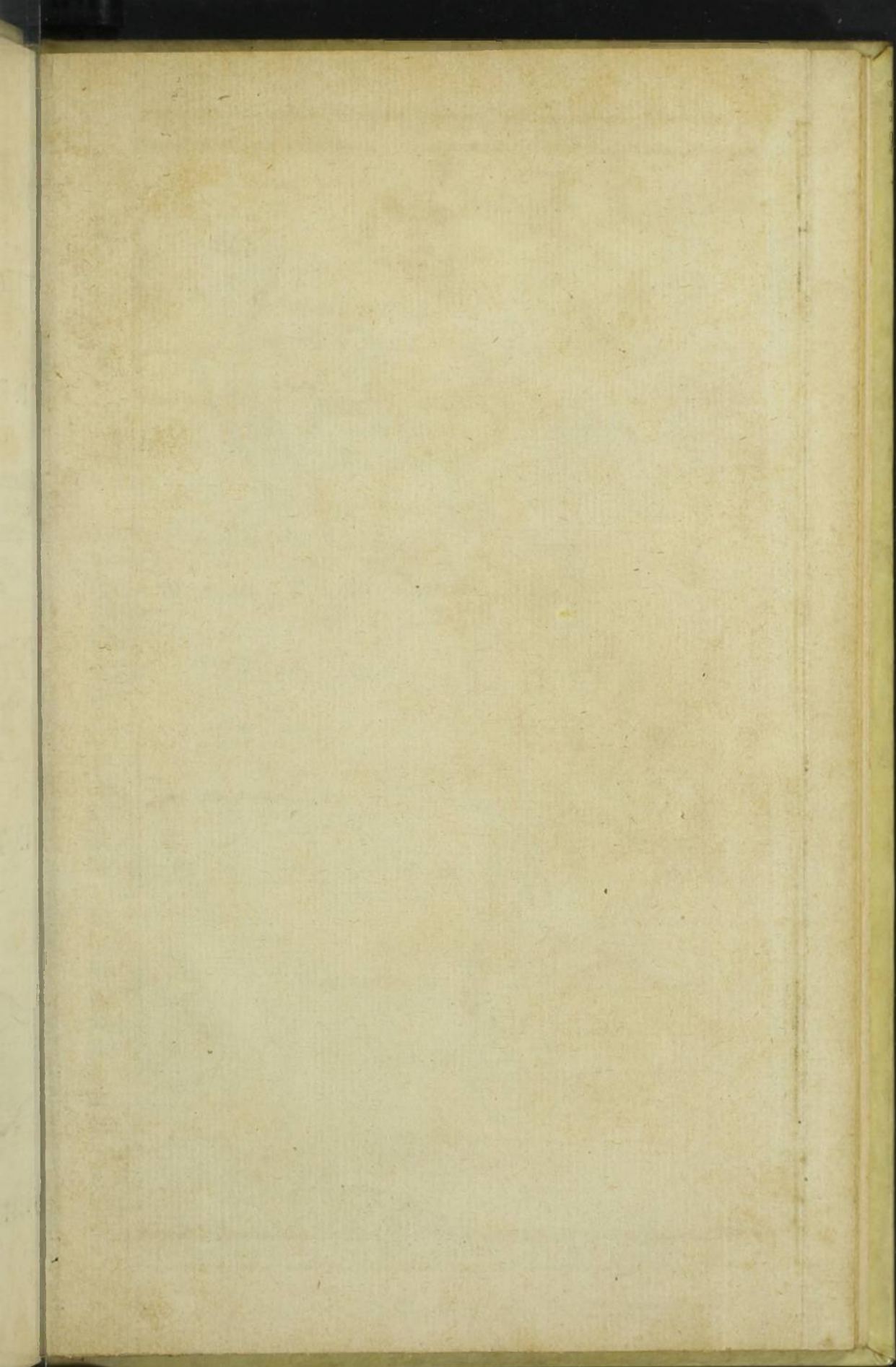
De Heere rook om den Engelschen Adel
Gedrukt in het Jaar 1822. in Leiden.

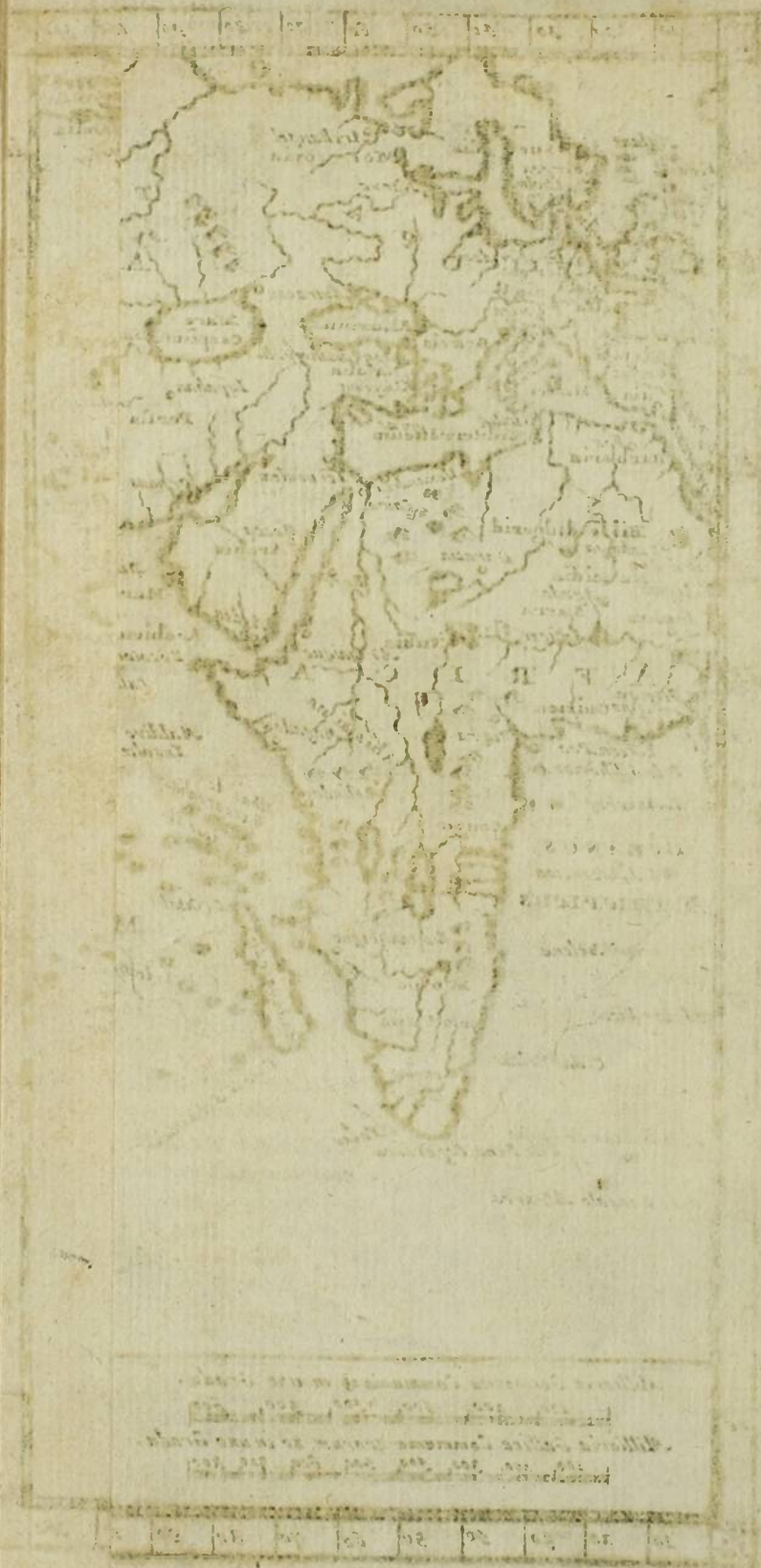
De Heere rook om den Engelschen Adel
Gedrukt in het Jaar 1822. in Leiden.

De Heere rook om den Engelschen Adel
Gedrukt in het Jaar 1822. in Leiden.

DE LEYDEN
PIETER VANDER AAL, Boekdrukker, 1822.
Van Trichsel

C. Mex

C. de

nanos

I. de S. Pedro
budos
doras

I. de los Tib

E E R S T E
S C H E E P S - T O G T

V A N

T H O M A S C A N D I S C H,
E N G E L S E D E L M A N,

Met drie Scheepen, rond-om den geheelen Aard-kloot.

Gedaan in het Jaar 1586. en vervolgens.

1586.

In het Jaar 1586 / ruste Thomas Candisch, Engels Edelman / op eegen kosten een Vloot uit van 3 Scheepen / waar van het eerste / daar hy selfs als Admiraal op gebod / de naam voerde van de Begeerte ; het tweede / de Vergenoeging ; het derde de Hayg Gallant ; zijnde dese Vloot bemant met 123 koppen (onder welk geselschap ik my mede bevond /) als mede van Oorlog- en krijgsgereedschap / leevens-middelen voor 2 jaaren / en verdere noodrust wel voorzien.

Uytrusting der Vloot.

Naamen der Scheepen.

Alles gereed zijnde / ligteden wy onse Ankers en liepen op den 21 July 1586, uit de Maaden van Pleymouth in Engeland in Zee ; wy raakten met een stijve koelte uit den Oosten / op den 26. ontrent 45 mijlen van de Kaap Finisterre, alwaat ons 5 Biscayse Daar-tuygen ontmoeteden / waar mede wy in gevegt raakten / en 3 uren slaags waaren ; dog de nacht koomende / wierden wy van den anderen gescheyden / sonder dat wy een der selver konden bemagtigen.

Gaan onder Zeyl.

Gevegt met 5 Biscayers.

Wy vervolgden onse kours / en quamen op den 1 Augusti aan Forte Ventura ; zijnde een van de Canarise Eylanden.

Forte Ventura.

Candisch. A Den

EERSTE SCHEEPS-TOGT VAN

1586.

Den 7. quamen wy by Rio d'Oro, of Goud Rivier, gelegen op de Kust van Africa.

*Rio d'Oro.
Cabo Blanco.*

Den 9. saagen wy Cabo Blanco, of Witte Kaap; dog konden / om de heebige tegen-winden / de selve niet te booven koomen: wy hielden het 6 uuren West-Zupd-West aan / om de gevaarlijke sanden / die van dese Kaap Zupd-West en Zupdelijk gelegen zijn / te mijden.

Cabo Verde.

Den 15. bevonden wy ons op de hoogte van Cabo Verde, omtrent 50 mijlen van de Wal.

*En Sierra
Leona.*

Den 18. hadden wy Sierra Leona Gostelijk van ons / toen wende sig de Wind Noord-West / sulks wy den 20. ons op 6 en een halve graad ten Noord den van den Even-nagts-lijn bevonden.

*Koomen in
een Haaven
ten Anker.*

Den 23. voerden wy met een goede voortgang / sulks wy den 25. ten Zupden de Sierra Leona waaren / en een Vaaben vonden / daar wy 's anderen daags ten Anker quamen. Wy reekenden nu van Engeland, 950 Engelse mijlen gebordert te zijn. Dese Vaaben heeft ten minsten 5 vaadem water by de Kots / leggende by de Zupd-Kaap / als wy nu 2 / of 3 kabels lengte binnen de Kots geankerd laagen / hadden wy noopt minder / dan 10 vaadem diepte / tot dat wy quamen tot de Gee / die sig een myl Zupd-waards uytstreckt / men moet alhier diep in de Baap ankeren / om het sterk bloeyen van den stroom.

*Die be-
schreeven
word.*

*Krijgt
kondschap
van een
Portugys
Schip.*

Den 27. quamen twee Negers, aan 't Schip van den Admiraal / hem verwittigende / dat 'er een Portugys Schip / wat hooger op in de Vaaven lag / des wierd het kleynste Schip / omtrent 4 mijlen hooger op gesonden / maar de Schipper durfde het / by gebrek van een loots / niet verder waagen / alsoo den boesem nog 4 mijlen verder in-liep / en seer gevaarlijk te bevaaren was / gelijk wy naamaals / van de Portugysen verston- den.

*Kenige
landen en
vervroolij-
ken sig met
de Negers.*

Den 28. sond den Admiraal eenig Volk aan Land / die dan den geheelen vooz-middag sig met de Negers vermaakten / dansten en lustig byoolijk waaren. Dog willende wederom t'Schesp gaan / ont-

ontdekten sy een Portugys, die sig onder eenige
strupken verbergen had; dese bragten se met hen
aan boord / en onder-vraagden hem / of men ook
sonder groot gevaar, niet konde aan 't Dorp va-
ren, om het gemelde Schip aldaar op te soeken.
Dog dit wierd op sijn afraading uytgesteld; dese
bekende ook / dat hy alhier Schip-bzeuk geleeden /
en met nog 2 sijner Lands-lieden / sig by de Ne-
gers ophield.

Den 29. begaf sig den Admiraal met 70 man-
nen aan Land / trok naar het Dorp / alwaar 3
der selver hupsen liet afbranden / en roofde alles /
wat hem dienstig scheen / dog van wepnig waar-
de / alsoo d'Inwoonders reeds met hun vlugt /
het geborgen en verboert hadden. Naauwlijks
bupten het Dorp gekoomen zijnde / wierden se van
de Negers; uyt de na-by gelegene bossen / aange-
ballen en met hunne vergiftigde pijlen beschooten /
werdende 3 mannen door haar gewond / dog zijn
egter wederom geneesen. Dese Negers houden
hun Koning in groote waarde / en zijn hem seer
getrouw. Hunne Dorpen / zijn naar hun wif-
se konstig gebouwt / en met een aarde Wal om-
graaven / binnen de selve hebben se een open
plaats / met paal-werk omhepnt / ook worden
hunne straaten en hupsen redelijk schoon gehou-
den.

Candisch
laat een
Dorp ver-
woesten,
dog bekomt
geen groo-
te buyt.

Den 1. September begaaben sig eenige van ons
Volk aan Land / om hun Lijn-waat te wassen /
sonder dat hen eenig leet weder-boer; maar den
volgenden dag / hadden sig eenige Negers in de
na-by gelegene strupken verbergen / die door een
Cimmier-man / willende sijn geboeg doen / wierden
ontdekt; sy siende / dat se verspied waaren / vielen
met sulck een furie op de onse aan / dat sy gedwongen
wierden de vlugt te neemen / wordende een Sol-
daat / met een vergiftige pijl in 't dikke van sijn
been gewond / waar aan hy 's anderen daags /
den geest gaf.

Den 3. dito, boeren eenige met de boot / 4 mij-
len de Rivier op-waarts / mede-bregende beele

4 EERSTE SCHEEPS-TOGT VAN

groene Dissen / en Lamoenen / ontdekten ook in 't wederkeeren / 2 Buffels.

Den 6. gingen wy weder onder sepl / en quamen 's anderen daags op 20 mijlen van de Eylanden van Cabo Verde , tegens den avond ankerden wy 2 mijlen van de wal / en bonden onder dese Negers niets / dan eenige Vannanas-boomen. Wy voeren dan met de boot om het Epland / Madragumba genoemd / en bonden in 't omvaaren 5 bademen waters / tot wy de rechte Haaben berephten / aan welker Oost-eynde / een Doorp is geleege / door Negers bewoont / alwaar wy ons van leef-togt versozgden. Aan des selfs Noord-zijde / bonden wy op verscheude plaatsen / vers water. 't Gantse Epland is seer bos-agtig / behalven alwaar het Doorp geleege is / dat rond-om met Vannanas-boomen bewassen is / draagende vrugten van een aangenaame smaak / op het Zuid-eynde van dit Epland is geen vers water / maar aan de Noord-sy wel op 3 / of 4 plaatsen / men heeft alhier in dese maand veel donder en blixem / 't welk ik mey n / de oorzaak te zijn / om dat dese plaats soo na by de Even-nagts-linie is.

Den 10. September , seplden wy van hier / en naamen onsen kours / naar Brasil in America geleege.

Den laastten October , berephten wy op 24 mijlen naa / met een West-Zuid-Weste wind / Cabo Frio , of Koude Kaap in Brasil.

Den 1. November , voeren wy tussen 't Epland St. Sebastiaan en 't vaste Land / alwaar wy aan Land quamen / om onse Scheepen te kalfateren / en 't Jagt gereed te maaken. Hier vertoefden wy tot den 23. als wanneer wy water in-naamen en ons van alle Scheeps-behoefsteng versozgden / terwijl wy hier mede besig waaren / quam een Indiaanse Canoe , upt de Rivier Janeiro af-baaren / van meening zijnde / om naar 't Epland St. Vincent ober te steeken / hebbende binnen Scheeps-hoofd een Spanjaard met 6 Slaaven / welke Spanjaard , onsen Schipper van den Admiraal wel

1786.

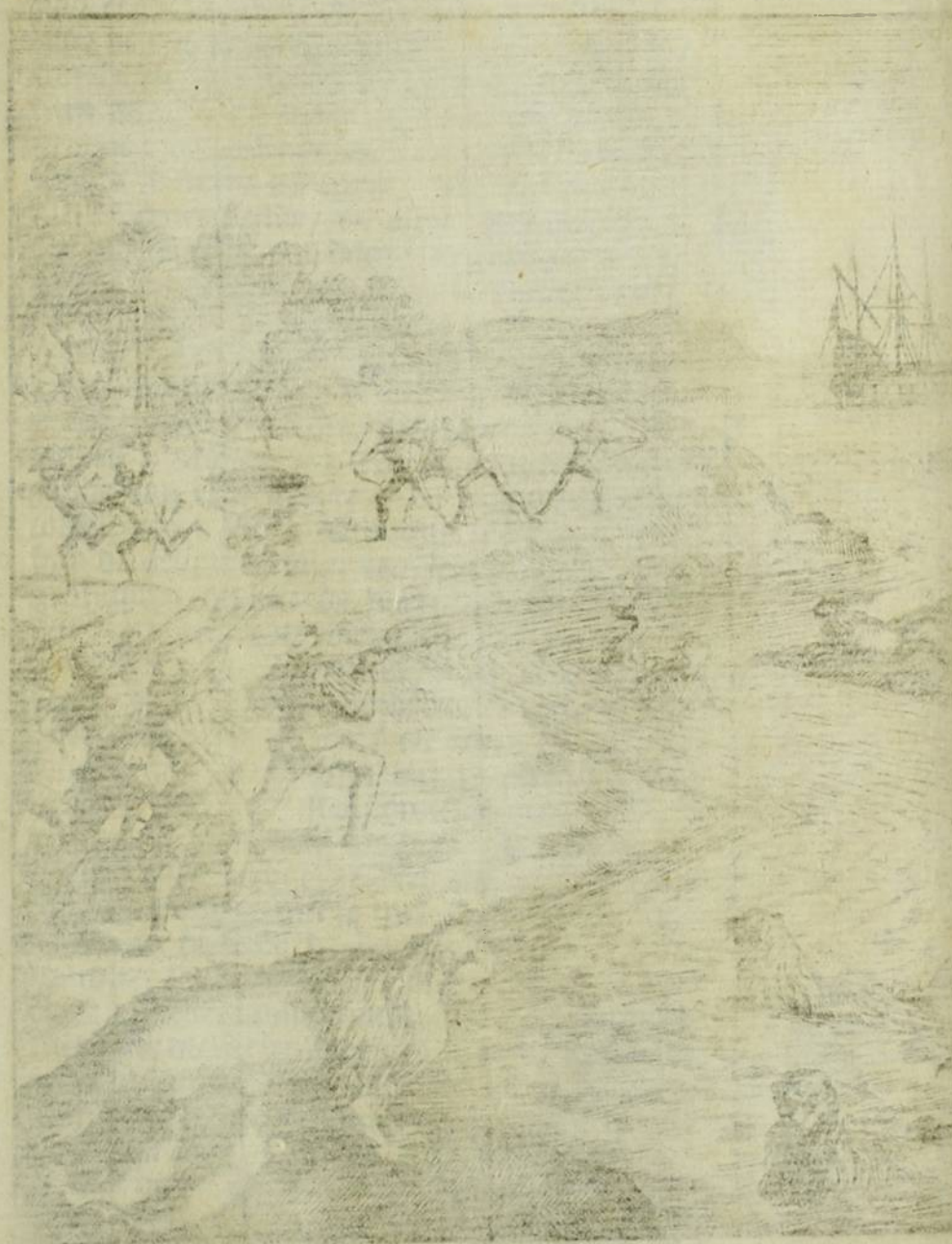
Candiseb
gaat weder
t' seyl.

Komt aan
't Eyland
Madragum-
ba.

Vannanas-
boomen
met sinaa-
kelijke
Vrugten.

Veel don-
der en
blixem al-
hier.

Bereyken
Capo Frio in
Brasil ge-
leege.

wel liende; als hebbende booz-maals te St. Vincent geweest. Dewijl wy nu hoopten / dat wy van een Engelsman, te St. Vincent woonende / eenige levens-middelen souden bekoomen / soo lieten wy desen Spanjaard in vzeede vaaren / geevende hem een Brief mede aan den gemelden Lands-genoot: beloobende in 10 dagen / wederom antwoord te sullen brengen; dog op de gemelde tijd niets verneemende / en alles ter Tocht gereed zijnde / voeren wy van daar / en quamen den 16. December, langs d'Americaanse kusten vaaren / tot op de hoogte van 48 graaden.

's Anderen daags / liepen wy in een haven / die Komen te Porto Desire. onsen Admiraal Porto Desire, of Haven van be-geerte noemde. Omtrent deese haven zijn twee E-landen / alwaar sig een meenigte Zee-honden Vinden een meenigte Zee-honden. zijnde van eene groote en af-schouwelijke gestalte / onthielden: des selfs boozste deel van 't lichaam had de gelijkenis van een Leeuw / met lange ruyge hapren omset: de boeten waren als slag-beeren / en gelijk menschen handen van gedaante; 't agterste verbeelde een vis / deese werpen alle maanden / hunne jongen worden met melk geboed / hun boedsel soekense in Zee / en aasen op vis; des selfs jongen zijn smaakelijk om te eeten / gesooden of gebzaaden zijnde / soo konnense qualijk van lams-blees onderscheyden worden. De ouden zijn soo groot en sterk / dat 'er vier mannen genoeg mede te doen hebben / om se met stokken dood te slaan / moerende de selve de kop verinoyfelen / dewijl sy / wanneer se doozsteeken / of doozschooten worden / egter 't in Zee konnen ontkoomen. Insgelyks vind Als mede cenige Pinguins. men hier meede de bogels / Pinguins genoemd / deese leven van vis / maaken kuypen in de aarde / gelijck de swaluwen / waar in sy haare eyeren upt-voeren.

Op den 24. begaf sig een man met een jongen / omtrent een mijl van de scheepen te land / koomende in een schoone valeye / by een bron / boozmaals dooz Engelsen gegraven / alsoo 'er nergens anders vers water te bekoomen was.

1587.

D' Indiaanen
overvallen
veele Vloo-
telingen.
Die door
andere ont-
set worden.

Deze Land-
aart be-
schreeven.

Terwijl sy alhier bezig waren om hunne hemden te wassen / wierden se / door omtrent 60 Indiaanen overvallen / en met pijlen beschooten en gewond : 't welk den Admiraal verneemende / belaste hy 20 soldaaten derwaards te gaan / waar op sy de vlugt naamen. Hunne pijlen zijn van dun riet / der selver spitse voor aan is een scherp gesleepen key-steen / seer konstig en sterk gemaakt.

Deese Land-aart is seer woest / leven als de beesten / hunne dooden begraaven se op de steenrotsen aan den oever der Zee / haare boogen / pijlen / en al hun cierraad / wat se in hun leven bemind hebben ; werd neffens hen in het graf gelegd / het lijk leggen se in een van steen gemaakt grast / en onder het hoofd eenige soorten van schulpen / die sy hoog agten ; het grast werd met de pijlen van den overleedene bestookt / die rood geverft zijn / gelijk de selve in hun leven gewoon zijn te beschilderen.

Den 28. liepen wy wederom uyt de haven van Desire , en hielden 't naar een Eyland / Zuydwaarts 3 mijlen van daar gelegen / alwaar wy de overgebleevne Pinguins deden insouten / en verbozderden toen onsen togt langs de kust Zuydwest ten Zuyden : wy liepen voor-by een klip / 5 mijlen in Zee gelegen / leggende op 48 graaden ten Zuyden den Even-nagts-lijn.

Bereyken de
Straat van
Magellaan.

Den 2. January 1587 / bereykten wy op 51 graaden een witte Kaap , en den volgenden dag wederom een andere op 52 graaden 45 minuten / deese strekte sig neder-waarts / tot aan de mond der gebaarljke Straat Magellanes : deese Straat heeft aan verscheidene plaatsen de wijdte van 5 en ook wel 6 mijlen / dog is op veele plaatsen wat naauwer. Terwijl wy voor deese Baay ten anker lagen / kreegen wy een storm van 3 dagen / waar in wy een anker verlooren.

Loopen de
zelve in , en
vangen een
Spanjaard.

Den 6. quamen wy voor de gemelde Straat / en liepen 'er den 7. in / alwaar wy een Spanjaard magtig wierden / die sig hier te lande nevens nog 23 andere ophield / zijnde het overschot van de 400 / die voor 3 jaaren om de Straat te bescher-

schermen / derwaarts geschikt waren / en alle be- 1587.
 halven deese 24 van hongers-nood versmagt en ge-
 sturben waren. Deesen dag vorderden wy nog 14
 mijlen Straat-waarts in / het naauwste van de
 Straat tot Pinguins Epland is 10 mijlen / ge-
 leegen West-Zuyd-West ten Zuyden / alwaar wy
 anker wierpen / hier sloegen wy veele Pinguins dood /
 die wy in-souteden hoor onse leef-togt.

Krijgen
 Pinguins tot
 leef-togt.
 Komen by
 Philips-stad
 door de
 Spanjaarden
 gebouwt.
 Groot on-
 gemak van
 de Indianen.

Den 9. vertrekken wy van dit Epland en be-
 repkten Philips-stad , alwaar de gemelde Span-
 jaarden geleegen / en op soo weynige naa uptge-
 sturben waren / ook wierden sy hier dikwils van
 de Indianen besprongen / dog konden het nog hou-
 den / soo lang hun leef-togt duurde ; maar deese ver-
 teert en geen ander voor handen zijnde / namen de
 sterkste elk een vuur-roer ; wandelende dus een jaar
 langs de Zee-kusten / niet anders genietende als
 wat bladen van boomen / vuzigten / wortelen en
 eenige vogelen / die sy konden schieten / beslooten ten
 lesten na Rio de Plate , of Silver-Rivier te gaan.
 Deese stad had 4 bolwerken / en was ten dien
 eynde gebouwd / om aan geene Land-aart / dan
 alleen aan Spanjaarden , de door-togt naar de Zuyd-
 Zee toe te laten / op peder deeser bolwerken bon-
 den wy een stuk geschut begraaben / die wy mede
 namen / na dat wy ons alhier wat verberst / en
 van water en sout tot behoefte voorzien hadden.
 Den Admiraal noemde deese haven Porto Famine ,
 of hongerige haven , leggende op 53 graaden be-
 zuyden den Even-nagts-lijn.

Porto Fami-
 ne.

Den 14. voeren wy Zuyd-Zuyd-West / en 5
 mijlen West-Zuyd-West / en quamen aan de Staap
 Froward leggende op 54 graaden. Verder steven-
 den wy West ten Noorden 5 mijlen / en voeren in
 eenen inham / of baap ten Zuyden geleegen / dee-
 se noemde men de Mossel-baay , om de meenigte
 mosselen / die wy daar bonden. Hier vertoefden wy
 6 dagen en hadden een Weste wind.

Als mede in
 de Mossel-
 baay.

Den 21. vertrokken wy uyt deese Baap / naa-
 men onsen kours Noord-West ten Westen 4 mij-
 len / alwaar wy ten Noorden een schoone sandi-
 ge

1587.

*Elisabeths-
baay.*

ge baay aantroffen / die onsen Admiraal de Elisabeths-baay noemde; terwijl wy hier ten anker lagen / sturf een timmerman / die aldaar begraven wierd.

*Ontdekken
eenige Wilden,
dog
menschen-
eeters.*

Den 22. seplden wy verder / vonden / naar twee mijlen gebozert te hebben / een verffe Rivier / die den Admiraal drie mijlen in-boer / ontmoetende alhier een schoone en effene lands-douwe / daar sy te vooren niet dan steen-agtige gebergten hadden / aan deese Rivier vertoonden sig veele Wilden, met wien se in gesprek quamen. Deese waren menschen-eeters / en leefden van alderhande raauw vles: sy hadden de vooz-gemelde Spanjaarden dikmaals aangevallen / en van hen eenige messen / en stukken van gebrooke klingen bekoomen / van welke sy hunne pijlen maakten. Ook leyden sy seer ernstig toe / om den Admiraal met sijn manschap / verder lande-waarts in te lokken / dog deese hun verraderij bemerkende / liet 'er duur op geeven / waar van eenige sneuvelden / keerende daar op te rug / en berephten naar 2 mijlen de Rivier St. Hieronymus. Van hier omtrent 4 mijlen / vonden wy een vooz-gebergte ten Noorden gelegen / van waat de dooz-vaart ten eynde der Straat / Noord-west / en West-Noord-West sig uyt-strekt. Wy wierden dan om de geduurige tegen-winden / regen-blaagen en buyen / die ober het gebergte quamen / alhier tot den 23. February, opgehouden. Ook waren wy genoodsaakt alle onse veste kabels te waagen / want soo 't ons met deese mislukte was / hadden wy alle moeten vergaan / of te lande door den honger versmagten / want in deese maand / en konden wy niets dan mosselen / en eenige vogelen magtig worden.

*Worden
door regen-
winden op-
gehouden.**Lengte van
de Straat
Magellanes.*

Ter weder-sijden van de Straat vind men om de lengte van een mijl / of twee van een gelegen / allerweegen goede havens / en van de baay St. Hieronymus ten eynde de Straat / naar de Zuid-Zee / heeft men omtrent 34 mijlen af te leggen / begripende aldus de lengte der gantser Straat / omtrent 90 Engelse mijlen: ook zijn de monden soo wel in
de

de Zuyd- als Noord-Zee uytkoomende / op een- 1587.
derley bezuyden de Even-nagts-linie geleegeen.

Den 24. February, bereyken wy de Zuyd-Zee / Bereyken
hadden Zuyd-waarts van ons een schoone kaa- de Zuyd-
en 6 mijlen van 't vaste land sagen wy vijf kleyne Zee.
Eylandtjes / dooz de Spanjaarden, Ilhas das Anega-
des genoemt.

Den 1. Maart, beliep ons een storm uyt den Krijgen ee-
Noorden / die by-naar 4 dagen duurde / waar dooz nen storm,
de Huyg Gallant, een onser scheepen van ons af- zulks een
dwaalde / en een lek gekreegen hebbende / in d'uy- schip van
terste nood was / alsoo men 't met pompen nagt hen af-
en dag boven houden moest / dat het volk / als niet dwaalt.
kommende rusten / geweldig verinoepde.

Dog den 15. quam het wederom by den Ad- Komen te
miraal / die reeds 2 dagen vooz 't Eyland La Mo- La Mocha
cha, ten anker geleegeen hadde. Alhier begaven weder by
sig eenige te lande / en wierden van d'inwoonders malkander.
met hun pijlen wel ontfangen; dog wy dreeven se
met onse vuur-roers op de vlugt. Dese Land-aart /
byanden der Spanjaarden, behooren onder een
groot landschap Aranco genoemt / alwaar veel
Goud-aders zijn / daar de Spanjaarden nog niet Een Goud-
magtig van konnen worden / sy zijn een stout en rijk Land-
kloek-moedig volk / altoos strydende vooz hun by- schap Aran-
hepd. Op dien selven dag / quamen wy nog aan co genoemt.
't Eyland St. Maria. Komen aan
't Eyland
St. Maria.

Den 16. voer den Admiraal met 80 gewa-
pende mannen te land / wordende van twee
Overstengs der Indiaanen, hen vooz Spanjaarden
aansende / wel ontfangen. Dese geleyden de En-
gelsen in eene der Spanjaarden Kerken / die met
Kruyssen en Altaaren verciert was. Om dese Kerk
stonden omtrent 60 huysen / vol van tarwe en garst /
zijnde nog in schooben gebonden / en soo schoon /
als men in Engeland hebben kan. Ook vonden
wy eenige schooben van Potate-wortelen / seer goed
om te eeten / alles vergaadert / om den Spanjaar-
den hen opgelegde schatting daar mede te voldoen.
Zusgelyks verschafft dit Eyland veele ossen / var-
kens en hoenderen : en word desen Land-aart / dooz

de Spanjaarden sodaanig bedwongen / dat se naauwelijks een hoen / of barken / voor hen ten spijse neemen durben. Sy zijn mede van hen / tot het Roomse geloobe gebracht / hebbende een Ave Maria, Pater Noster, en andere gebeden in 't Latijn van hen geleert.

By dese gelegentheid versozgden wy ons van koozn / gesouten barkens-blees / hoenderen en Potate-wortelen / nebens 500 gedzoogde zee-honden / en een soort van koozn / dat sy Mays noemen. Ook onthaalde den Admiraal de gemelde 2 Indiaanen, steeds in sijn schip / maakende hen van den wijn seer vroolijk. Deese nu merkende / dat wy geen Spanjaards waaren; berigten ons / wanneer wy aan 't vaste land van *Aranco* wilden vaaren, soo souden wy veel goud en andere rijkdommen kunnen bekoomen. Dog den Admiraal sloeg sulks in de wind / wy verbozderden ondertussen onse reis / quamen den 20. Maart, van 't Epland la Conception, aan een sandige Baay / alwaar wy vers water en eenig vee bonden / maar vertoesden daar niet lang.

Komen in
de Baay
Quintero.

Den 30. seplden wy in een Baay / *Quintero* genoemd / op 32 graaden en 50 minuten gelegen. Alhier op anker leggende / vertoonde sig op den top eens bergs een vee-harder / die ons / uyt sijnen slaap ontwaakt zijnde / gewaar wierd / en aanstonds te paard sprong / om te ontblugten. Den Admiraal had naauwelijks met 30 soldaten een uur aan land geweest / of daar quamen 3 ruyters met bloote swaarden / tot een boog-scheut naar / op hen aan rennen; ober sulks sond den Admiraal 2 vuur-roers / nebens den Spanjaard, in de Straat gebangen / tot hen / dog sy wildense niet met hunne roers laten naderen / maar gaven dooz bediedingen te verstaan / dat sig eene van de soldaten tot hen verboegen soude / dus wierd dan de Spanjaard alleen naar hen gesonden / deese quam / naa een tijd lang met hen gesproken te hebben / weder / en verhaalde het geene sy gesproken hadden / namentlijk / dat sy de Engelsen genoegsaame leef-

leef-togt souden beschikken. Hier op sond den Ad-
miraal deesen Spanjaard nebens een gewapenden
Engelsman wederom tot hen; maar naa een wep-
nig gesprek sprong den Spanjaard agter op eene
der paarden / en reed met den ruyter in aller pl
weg / niet tegenstaande hy den Admiraal onder
eeden beloofst had / om hem niet te verlaaten, maar
met hem ter dood toe in getrouwigheyd te volhar-
den. Als nu den Admiraal sig bedroogen sag /
nam hy soet water in / en begaf sig wederom te
scheep / met gedagten van den volgenden dag te
landen / de wooningen op te zoeken / de selve te
plunderen / en in brand te setten.

Een gevan-
gen Span-
jaard ont-
komt het,

Dus kreeg dan Kapiteyn Havers, met 60 mus-
quetten / last / te landen / naar 3 mijlen weegs
gemarcheert te hebben / quamen sy in een goed
en vrugtbaar land / vindende aller-weegen vers
water / sagen groote kudden van ossen en koepen
aldaar weydende / dog konden de selve niet bekou-
men / om datse te wild waren / als mede gantse
troupen wilde paarden. Ook waren 'er een mee-
nigte haasen / konijnen / en belu-hoenders / en van
allerley gebogelte in oberbloed. Als sy nu we-
gens d'ongenaakbare bergen / hun weg niet ver-
borderen konden / ververstten sy hen van soet wa-
ter / dat van deese bergen afliep / en keerden in
goede ordze wederom te scheep; onderweegen / sa-
gensse beele wilde honden / en wierden van de vy-
anden / uyt berigt van den verloopenen Spanjaard,
met 200 Spaanse ruyters naa-geset / die hen ook
souden overballen hebben / ten waare sy ons volk
sterker hadden aangesten.

Kapiteyn
Havers land
met eenige
manschap,
dog sonder
yets te ver-
rigten.

Den 1. April gingen eenige van ons volk aan
land / om water te haalen; zijnde ontrent een vie-
rendeel mijls van de scheepen / als sy nu hier me-
de besig waaren in het vullen hunner baaten / en
gants geen quaad denkende / wierdens van 200
ruyters / ober het gebergte op het onboozsienst o-
ber-vallen / eer d'andere met hunne wapenen hen
ter hulp komen konden / 12 wierden agterhaald /
die ten deelen gedood / of gevangen wierden / d'o-

Eenige En-
gelsen van de
Spanjaarden
overvallea,

ver-

1587.

Dog worden ontset, met agterlaating van eenige, aan wederrijden.

Komen aan Moremoreno.

Dezen Land-aard beschreeven.

Vaar-tuygen uyt huyden gemaakt.

Komen te Arica.

berige wierden van de onse ontset / alhoe-wel 'er nu maar 15 waren / die hunne wapenen by sig hadden / soo streedense egter soo lang met de Spanjaarden, dat 'er 24 van hen verslagen wierden / sulks d'andere de blugt namen.

Den 5. maakten wy zepl en vertrokken; koomende den 15 aan het gewest Moremoreno, leggende op 23 graden en een half / in een goede haaven. Alhier begaf sig den Admiraal met 30 mannen te land; d'Indiaanen dit van de rotsen berneemende / quamen hen met berg water en hout te gemoet / want sy sagen de onse booz Spanjaards aan / diese geweldig ontsagen. Deesen Land-aard is een slegt en eenvoudig volk / zijn van een seer woest leven. Sy geleyden de onse naar hunne wooningen / zijnde hutten / waar in se eenige huyden op d' aarde sprepen / deese hutten bestonden / in 2 / of 3 stokken in d'aarde opgeregt / ober welke se eenige dwers-houten leggen / van huyten bedekt met takken van boomen / hunne spijs en leef-togt / bestaat in raauw en stinkend vlees / hunne dooden begraven sy met boogen en pijlen / en wat den versturbene aangenaam is geweest. Sy gebruyken seer konstige gemaakte vaar-tuygen / uyt 2 huyden gewrogt / in welke sy 2 blaasen hebben / die se met een riet op-blaasen / en stijf toe binden; deese huyden en blaasen / weeten sy met tanden van wilde dieren toe te naapen / zijnde / wanneer sulks in 't water komt / seer dicht en vast aan een gevoegt. Met deese hunne vaar-tuygen vaarende in Zee / weeten veele bissen te vangen / en betaalen den Spanjaarden hun opgelegde schatting daar mede : dog gaan met hun vissery seer onhebbelijk om.

Toen wy wederom vertrokken waren / ontmoete ons den 23. een kleyn scheepje van Arica koomende / dit bemagtigden wy; in 't inkoomen van des selfs haaven bonden wy een groot schip / dog sonder lading en volk. In deese haaven wierden wy uyt de vesting beschooten; ondertussen besloot den Admiraal deese vesting te bestormen / eer sy sig met hun ver-

...der
...hadde
...der
...mer
...ge
...op
...and
...en
...id
...ge
...gn.
...da
...an
...fing
...Der
...bre
...ij
...dat
...de
...och
...wi
...v
...spe
...De
...Sch
...den
...bet
...hol
...me
...en
...nge
...son
...en.
...og
...we
...bre
...and

berdere manschap versterken konden / soude het ook volbragt hebben / wanneer hy alle scheepen by sig hadde gehad / maar alsoo een der selver agter bleef / als hebbende een gantse scheeps-laading met wijn bemagtigd / en van de selve soo veel ingelaaden / als hy voeren kon / quam hy wederom by sijn geselschap. Midlerwijlen wonnen de byanden tijd / sig met al hun magt te versterken / en hunne goederen en schatten te vervoeren / of elders te begraven : waarom den Admiraal 't niet geraaden vond / door deese reys 't selve te waagen. Wy vertoefden egter nog een wijl tijds aldaar / en veroverden nog een kleyn scheepje / door anker leggende / niet tegen-staande sy upt de vesting met hun geschut heebige tegenstand deden. Vervolgens sond den Admiraal de boot met een breede-baantje te Lande / om te verneemen / of sy het groote Schip begeerden te rantsloeneeren, dat sy affloegen / als hebbende hen den Stadhouder van Lima, sulks op lijf-straffe verbooden / ook had den Admiraal geen ander oogmerk / als om de gevangenen van Quintero, wederom te ontslaan; anders sogt hy met hen het minste gesprek niet te houden.

Den 25. werden wy nog een ander Spaans Schip / naar Arica willende / gewaar / wy sonden het eene onser Scheepen tegen / om het te veroveren : dog het wierd upt de vesting / door een vuur aan te steeken / gewaarschoudt / sulks het twee mijlen van daar op strand sette / en 't volk sig in aller haast met de vlugt redde / eer het ons Schip bereyken kon; onder de gevlugte waren eenige Monniken / deese werden door sommige ruyters / tot hen gesonden / ontfet / anders souden de onse hen naa-geset en geplonderd hebben. De onse voeren dan naar 't verlaatene Schip / dog bonden niets / dat waardig was / om den arbeyd en 't gebaar te kunnen vergoeden; dus keerden sy wederom tot de andere Scheepen. Anderen daags staaken wy 't groote Schip in brand / en lieten een der barken sinken / de andere

1587.

Veroveren
een Schip
met Spaans
wijn.

Ingelijks
nog een
kleyn
scheepje.

Een Schip
verbrand.

voer-

1587.

boerden wy met ons / wy ligten ons anker en
vertrokken / neemende den hours Noord-west.

Nog een
Bark be-
magtigd.

Den 27. bemagtigden wy nog een Bark / welk
van St. Jago; een Eyland naa-by Quintero gelee-
gen / ons te gemoet quam. Hier in bonden wy
eenen Grick; zijnde een erbaaren Stuurman / die
alle de haabengs en kusten van Chili kundig was /
waar by nog een Nederlander; nebengs 3 Span-
jaarden, sig bevonden / alle naar Lima af-geson-
den / om der Engelsen aankomst te doen bekent
maaken: eer dese te sloop gingen / moestense
sweeren / dat, wanneer se gevangen wierden, sy
de brieven in Zee werpen zouden, datse ook ge-
daan hadden / toen hen de onse naa-jaagden.
Dese wierden seer strengelyk gepynigt / eerse sulks
bekennen wilden. Wy namen hen dan in een
onser Scheepen over / en staaken hun Bark in
brand.

Krijgen ee-
nige ver-
versing.

Den 4. Mey quamen wy in een Baap / gelegen
op rupm 13 graden en een half / ten anker / om-
trent dese Baap stonden 3 dorpen / eenige van de
onse begaben sig hier te land / daarse Brood / Wijn /
Vijgen en Hoenders bonden.

Den 5. vertrokken wy hier van daan / latende
onsen Vice-Admiraal binnen een Eyland / Zeales
genoemd.

Bekoomen
een over-
vloed van
500 sakken
meel.

Den 11. boer een onser Scheepen in een Ha-
ben / gelegen op rupm 12 graden / alwaar wy
een versse Rivier bonden / hier begaben sig 18 van
ons volk te lande / om vers water te haalen;
waar van sy een laading gebuld hebbende / sig
weder te Sloop spoeyden. Drie van de onse bleeben
te lande / om eenige kundschap op te speuren; de-
wijl dese lande-waard in gingen / bondense een
hoop van omtrent 500 sakken meel / zijnde met
riet-takken toe-gedekt; hier van namense soo veel
hen goed dagt / dit quam ons seer wel te pas /
alsoo reeds onse leef-togt meest op was; 's
morgens quamen sy wederom t' Sloop. d'In-
diaanen hen verneemende / dreeben veel vee naar
den oever / om haar wederom aan land te lokken /

DOG

hog wop vertrouwden hen niet / & anderen daags
vertrokken wop van daar.

1587

Den 13. liepen wop in een Haven op 9 en een
darde graad; hier begaaden sig eenige van ons
volk te land / wandelende een weynig langs den
oever / alwaar sy een baartuyg vernaamen om-
trent 6 lasten groot / op strand geset / dit kreegen
wop niet sonder groote moeyten in Zee / toen de
onse daar in traden / terwijl andere hunne roer&
haalden / vondense dit baartuyg soo lek / dat het
onbequaam was om te varen / zijnde alle deesert
arbejd / om 't selve blot te doen worden / te ver-
geefs: als nu de onse weder op strand quamen /
waren sy nog meer verleegen / alsoo hun eygen
baartuyg midlerwijl t' Zee-waards gedreeben was.
Dus warense genoodsaakt tot aan de schouder&
toe in Zee te waaden.

Den 16. veroverden wop met de Huyg Gallant,
niet tegen-staande wop maar 16 personen waren
een groot Schip van 300 lasten / dit quam met
24 mannen van Guajaquil, hebbende niets dan
timmer-hout en leef-togt gelaaden / waar van wop
soo veel namen / als wop noodig hadden / nebens
den Stuurman met een Neger, latende het Schip
sinken met de Boot.

Bemagtigen
een groot
Schip.

Den 17. quamen wop wederom by den Admi-
raal en de andere Scheepen / die midlerwijl 2 rijke
en kostelijke Scheepen bemagtigd hadden; 't eene
had een laading van Supker / Syroop / Mays,
Bardawanise Bellen / Darkens-bet / Sakken van
Pintados, Indiaanse Gokken / eenige Marimela-
de / nebens 1000 Hoenders: wordende op 200000
kroonen geschat; het andere was voozsen van
Tarwe-meel en Marimelaade. Hier mede vulden
wop onse Scheepen / soo veel wop konden / settende
de ober-geblebene menschen te lande.

Nog twee
andere rijk-
gelaade
Scheepen
veroverd.

Den 20. quamen wop in de Haaben van Paita
ten anker / terstond begaf sig den Admiraal met
70 mannen te Land / en raakte met de Stedelin-
gen in gevegt / dreef hen op de blugt / tot op 't hoog-
ste van den Berg by de Stad geleegen; alleen
eeni-

Paita, in-
genoomen.

1587.

eenige Burgers en Slaaven / die niet booben 100 sterk waren / bleeben uyt bebel des Stad-houders in de beneeden Stad / ter plaatse / daar men een nieuwe sterkte te bouwen begonnen had. Op desen wierd door 't geschut uyt onse Scheepen geschooten / sulks sy eerlang gedwongen wierden / te wijken / en op een Berg te vlugten / van waar sy met hun kleyn geschut op de onse schooten. Egter wierd hen dit binnen een ure belet / terwyl sy van daar gedreeven / en de Stad ingenoomen wierd. In de selve vonden wy 25 ponden silver / neevens veel Huys-raad. Ook waren de Dak-huysen met allerley goederen voorsien ; dog den Admiraal agte het niet geraaden , dat men sig met den buyt te verboeren belemmeren soude / alsoo van 's Vpands gelegendhepd niet en wist : derhalven keerde hy wederom in de Stad / die wel bebouwt was / bestaande in omtrent 200 huysen / neevens een wel geschikt Stadhuys ; hy gaf dan last / dese met alle de goederen / 18000 dukaten waardig / in brand te setten / latende de selve ten gronde toe af-branden / als mede hume Scheepen in de Haaven gelegen : dit gedaan zijnde / wonden wy onse ankers op / en naamen onse kours naar 't Eyland Puna.

Komen
voor 't Ey-
land Puna.

Vinden de
wooning
van den
Cacique ,
zijnde een
schoon ge-
bouw , ver-
laaten.

Den 25. quamen wy aan 't gemelde Eyland / dat een goede Haaven heeft / en vonden aldaar een Schip van 250 lasten / dat wy in de grond boorden / en voeren te Land / alwaar den Cacique sijn wooning had / dat aan den Oever der Zee / seer kostelyk en wel gebouwt / met schoone vertrekken / en een vermaakelyke uytzigt / te Lande en Zee-waards hebbende / gelegen was. In het beneeden-gebouw / sag men een schoone Saal / neevens een groot Dak-huys / waar in beele krukken met Dek / ook Harst en Hennip / daar men de Scheeps-touwen van maakt / gelegen waren. Aan desen Cacique waaren alle d'Inwoonders des Eylands ten sijnen dienst te arbeypden verbonden. Dese was een gebooren Indiaan , dog had een schoone Spaanse Dame getrouwt / die om sijn

zijne vermaakelijke wooning / en rijkdom / met hem in't Huuwelyk getreden was. Dese Vrouw wierd van d'Espanders als eene Koninginne ge-eert / en van 4 mannen / in een draag-seetel / op hunne schouderen gedraagen / wanneer se haar met haare Jonk-vrouwen verlustigen wilde / wordende als dan van d'uptgeleefste manschaj be-geleyd. Dese / neevens haar Gemaal / waaren op onsen aankomst / neevens alle d'Indiaanen van 't Espand naar de vaste kust gevlooden ; hebben-de meer dan 100000 kroonen met hen gevoert / alsoo wy dooz de stilte niet tydig genoeg konden landen / gelijk wy dooz een hunner Obersten ge-waar wierden / die op kondschap uytgesonden was / en van de onsen gevangen wierd.

Den 27. voer den Admiraal met eenige Sol-
daaten naar 't vaste Land / om den gemelden Cacique naa te setten ; aan Land gekoomen zijn-
de / vonden se onderweegen vijf vaartuygen / met
rouwen / meel en nog andere leef-toyt gelaaden ;
waar ober den Admiraal verwonderd zijnde / ver-
mits hy niemand daar by vond ; dus begeerde hy
van den gevangen Indiaan , met harde bedreyng-
ge te weeten / wat sulks beduyde . Dog dese sig
ten hoogsten verontschuldigende / met te seggen /
dat hy het niet en wist ; maar als hy met de strop ge-
dreygt wierd / gaf hy ten antwoord / dat hy niets
anders denken kon , of 't moest voor de 60 Sol-
daaten dienen , die , alsoo hy verstaan had / naar
Gujacuil souden gesonden worden , om de nieu-
we Scheepen , die men voor den Koning van Span-
je aldaar bouwde , te bewaaren .

Verder voort trekkende / quamen sy in een bos-
schaadje / ter plaats / daar den gemelden Caci-
que , met de zijnen / de voorige nacht geleegen
hadde / dese was nauwelijks van daar in aller
haast op-gebrooken / want sy hadden hunne spij-
se nog braadende agter gelaaten / en hen met alle
mede-genomene goederen van daar gemaakt / of eeni-
ge daar van begraaben / waar van de onse egter niets
binden konden ; dus naamen de onse eenige Hoed-

Candisch be-
geeft sig te
Lande om
den Cacique
naa te set-
ten.

Schielijk
vlugten van
den Cacique.

1587.

deren / en wat hen verder aanstond / met sig / en
toogen weder te rug.

Agterhaalt
eenige ge-
vlugte goe-
deren.

Den 29. voer onsen Admiraal naar een kleyn Ey-
land / niet verre van Puna, waar in den gemelde
Cacique, alle sijne Tapijten / en Kamer-behangsels
geborgen had : dese waaren seer schoon van veeler-
ley beeld-werk / en goud-leer gemaakt / benevens
al sijn huyg-raad / dat aldaar gevonden wierd.
Hier van voerde den Admiraal soo veele hem aan-
stond / naar boord.

Het Eyland
Puna be-
schreeven.

Het Eyland Puna is seer vermaakelijck / en in
alles vrugtbaar / dog goud nog silber en word 'er
niet gebonden. Om de wooning van den Caci-
que, waren nog omtrent 200 andere huysen ge-
bouwt / en had dit Eyland behalven die / nog 2
Dorpen. Ter sijde deser huysen waaren ver-
maakelijcke tuynen / en mede een soete Fonteyn /
rondom met Katoen-boomen / beplant. Men
vind 'er ook Dijge-boomen / het gantse jaar vrug-
ten draagende / als mede Kaulwoerden / Meloe-
nen / Konkommers / Kadijs / Koozen en Tijm /
nevens veele andere kruiden en gewassen. Ook
siet men 'er Boomgaarden / van Orangle / Li-
moenen / Granaaten en diergelijcke vrugten. Men
vind 'er ook goede Koozen- en Wey-landen / waar
in veele Paarden / Ossen / Koepen / Kalveren /
Schapen en Gepten / die wel geboed en schoon zijn /
te weyden gaan : als mede een overbloed van
Duyven / Hoenderen en Eenden. Den Admiraal
hield sijn verblijf in de wooning van den Cacique,
tot hy sijne Scheepen wederom had doen kalesa-
teren. Eer men weder t' Scheep ging / liet den
Admiraal / de Kerk / nevens de wooning staan-
de / alsoo den Cacique om sijne Gemalinne het
Christen-geloof had aangenoomen / naar albooreng
5 klokken daar uyt geligt te hebben / verbran-
den.

d'Engelsen
door eenige
Spanjaarden
overvallen.

Den 2. Juny, terwijl eenige van ons Volk te
Lande gingen gints en herwaerts / om Hoenders /
Schaapen en Gepten / ten leef-togt te soeken ;
dielen / omtrent 100 Spanjaarden met musquetten /
die

die de voorige nacht / aan d'andere sijde des Ep- 1587.
lands waaren aangeland / tot wien sig alle d'In-
woonders geboegt hadden / op de onse aan : ober
desen overval / waaren wy in geen kleyn gebaar /
alsoo ons Volk alle verstroopt waaren / en niet
booven 20 sig by elkander vonden / dus wierden
'er 2 gedood / eer wy de hupsen bereyken konden.
Als wy nu meer dan ander-half uur / tegens de
Opanden geslagen hadden / moesten wy ons ten
laatstten naar den Oever begeeven / waar toe een ^{Gevegt met}
van de onse met een hellebaard den weg open- ^{de selve}
de / alsoo hy 2 Spanjaarden doozstak / en selver met
een koegel dooz-schooten zijnde / sijn leeven eyndig-
de. Hier naa wierd den Opand / een weynig te rug
gedreeven tot dat de booten naaderden / die by-naa
overlaaden scheenen te gronde te sullen gaan. 4 Van
de onsen / die te Lande blijven moesten / tot de boot
wederom quam / begaaven sig onderwijlen op de
klippen ; dus bleeven 'er van de onse 12 / waar
onder 9 dooden / en 3 gevangene waaren : maar
van de Spanjaarden moesten het 46 met de dood
bekoopen.

Den selfden dag voeren wy met 70 mannen we- ^{De Stad en}
derom naar Land / om met de Opanden het gevegt ^{eenige}
te her-batten / die wy ook op de vlugt dreeven. ^{Scheepen in}
Hier naa verbranden wy de Stad ten gronde ^{brand ge-}
toe / als mede 4 nieuwe Scheepen / die nog op de ^{stookten.}
helling laagen / en verwoesten alle hunne Tup-
nen.

's Anderen daags / toen wy in 't gesigt der ^{Vertrekken}
Spanjaarden , ons eene Schip schoon maakten / en ^{van hier,}
een ander / dat de Spanjaarden hadden getragt in
brand te steeken / wederom verthimmerden / verkle-
ten wy het Epland Puna ; na dat wy 11 daagen
aldaar toegebragt hadden.

Den 5. naamen wy onse kours naar Rio ^{Kours naar}
Dulce , of Soete Rivier , versogden ons aldaar ^{Rio Dulce,}
van soet waater / deden mede ons eene Schip /
40 lasten voerende / dooz gebrek van manschap /
sinken.

Den 10. setten wy d'Indiaanen by Puna in het
B. vaar-

1587. vaar-tug gebangen / weeder aan Land / en voe-
ren den volgenden dag upt de Haaben van Rio
Dulce.

Den 12. passeerden wy den Even-nagts-lijn.

Den 1. July, saagen wy de kust van Nova
Hispania, hielden ons 4 mijlen van de Wal.

Den 9. naamen wy een nieuw Schip van 120
lasten / het Opper-hoofd daar van was een Mar-
siliaan, hebbende nog 5 personen by sig. Wy naa-
men de seplen / touwen en 't brand-hout / neevens
het Volk over / en staaken het Schip in brand.

Den 10. veroverden wy een kleyn Scheepje /
order hebbende aller-weegen langs de kusten van
onsen komst te verwttrigen / dit staaken wy mede
in brand / en seplden vervolgens vooz-by de Ha-
ben van Aquapulco, alwaar de Scheepen / naar
de Philippinas willende / toegetakelt worden.

Den 26. ankerden wy op 7 vademen in de Ri-
vier by Capalita, om de Scheepen schoon te maa-
ken. Dog een der selve quam des nagts vooz de
Stad Guatulco. Den volgenden dag liepen wy
in de Haaben der gemelde Stad / en bonden een
Schip van 50 lasten / gelaaden met Cacao en Anil:
dewijl nu de Inwoonders soo wel upt het Schip /
als mede upt de Stad gevlugt waren / soo verbran-
den wy de Stad / neevens de Kerk en een schoon Col-
huys / waar in 600 sakken Anil, waar mede men
verst / peder van 40 kroonen / en 400 sakken Cacao,
peder 10 kroonen waardig / gebonden wierden.

Dese Cacao is een vrugt den Amandel gelijk / dog
van smaak soo aangenaam niet / men eet de selve /
ook word sy tot een drank gemaakt / en onder het ge-
meene Volk in plaats van geld gebruykt / houdende
150 / een silbere Reaal, in waarde. Toen nu de
Stad geplunderd / en verbrand was / quam den
Eygenaar van 't bemagtigde Schip / van den berg
met een breede-baantje / wordende in een der Schee-
pen gebracht / en vervolgens by den Admiraal /
die hem naar gedaane onderhandeling wederom liet
vertrekken.

Toen nu den 29. den Admiraal weegens de hol-
le

Passeeren
den Even-
nagts-lijn.
Bereyken
de kust van
Nova Hi-
spania.
Bemagti-
gen een
Schip.
En steeken
't in brand.

Ankeren in
de Rivier
Capalita.

Guatulco
verbrand.

Beschrij-
ving van de
Cacao.

te Zee en tegen-wind niet uytloopen kon / begaf
 hy sig den volgenden dag met 30 mannen aan
 Land / bosch-waards in. Hier wierd den Colle-
 naar met eenig Hups-raad agterhaald en t' Scheep
 gebragt. Hy was een Mesties, of half-slag / van
 een Spanjaard, en een Indiaanse Vrouw gebooren /
 dog hy wierd naar onderbragting / wederom te
 Lande geset.

1587.

Een Tolle-
 naar gevan-
 gen.

Den 24. Augusti, voer den Admiraal met 30
 mannen / in de Haven van Porto de Natividad,
 alwaar wy verstonen dat een Schip voor anker
 lag. Dog eer wy daar aanquammen / was 't selve
 reeds 12 mijlen van daar gebaaren / om Paarlen
 te vissen / gelijk ons een Indiaan berigte. Der-
 ders onderschepten wy een Mullato, of halve
 Moor, te slaapen leggende; die vrieven van waar-
 schouwing by sig hadde / welke hy langs alle Ge-
 westen / tot aan Nieuw Mexico soude doen ver-
 spreiden. Wy doodeden sijn Paard / ontnamen
 hem sijne vrieven / en lieten hem loopen; waar
 naa wy de Huysen / nevens 2 nieuwwe Scheepen /
 peder van 200 lasten / daar nog aan gebouwd
 wierd / in koolen setteden / dit gedaan zijnde be-
 gaven wy ons weder te scheep.

Vaaren in
 de Haven
 Natividad.

Verbranden
 de Huysen,
 nevens 2
 Scheepen.

Den 26. quamen wy in de Haven van St. Ja-
 go, gelegen op 19 graaden en 18 minuten Noor-
 der-breedte / alwaar wy ons van vers water voor-
 sagen / aan desen oever stonden veele Annanas-boo-
 men; wy vonden 't ook seer vis-rijk / alwaar wy
 mede eenige Paarlen visten.

Komen in
 de Haven
 van St. Ja-
 go.

Den 2. September, zeyden wy weder van
 daar / en quamen den volgenden dag in de Haven
 van Malacca, een mijl van Natividad gelegen:
 's middags voer den Admiraal met 30 mannen
 te lande / komende aan een Indiaans Dorp Acat-
 lam genoemd / bestaande uyt 30 Hupsen nevens
 de Kerk / dewijl nu d'indwoonders gevlooden wa-
 ren / verbranden wy de selve / en voeren dien nacht
 weder t' Scheep.

vervolgens
 te Malacca.

Verbranden
 het Dorp
 Acatlam.

Den 4. zeyden wy wederom van hier / voeren
 steeds langs den oever / en quamen den 8. in de

1587.

Komen in
de Haven
Charcralla.

Haben Charcralla genoemd / alhier vonden twee
Hupsen; 's morgens sond den Admiraal 40 man-
nen te land / dese trokken 2 mijlen lande-waards
in / passeerden een engen weg door een wilder-
nis / quamen by 3 wooningen / waar in sy een
Spaanfen timmerman / nevens een Portugys en
eenige Indiaanen vonden / dese bonden en dwon-
gense met hen naar den oever te gaan. Ook moe-
sten de vrouwen ten behoeve van den Admiraal /
Limoenen / Orangie-appelen / en andere vrugten
aan-draagen / waar naa haare mannen wederom
los gelaten wierden / dog den Spanjaard en Portu-
gys, wierden t' sloop gebragt / verlatende den
10. de Haven.

St. Andries.
Verforgen
hen van
leef-togt.

Den 12. bereypten wy het Eyland St. Andries,
hier vingen wy veel vogels / die wy droogden /
en ook tot onsen leef-togt deden in-souten. Ins-
gelijks sloegen wy veel Zee-honden en Ignanos
dood; zijnde de laatste een soort van Slangen met
vier voeten / hebbende spitse en swarte staarten /
en smaakelijk om te eeten.

Komen te
Massatlan.

Den 24. quamen wy in de Haven voor Massat-
lan, onder des Kreefts Zons-keer-kring / of Tro-
picus Cancri gelegen / alhier versorgden wy ons
van vers water / vissen / en allerlei goede vrug-
ten / dog niet sonder gebaar. Een mijl van hier /
naa-by een Eyland / ontblugte een gebangene
Spanjaard, dewyl hy met een onser Engelsen, om
hemden te wassen te Lande gegaan was; dese
swom wel een Engelse mijl verre door Zee / naar
't vaste Land by andere Spanjaarden, aldaar de
wagt houdende. In dit Eyland trof ons by-naar
een groote ongeleegentheid / alsoo wy geen vers
water vonden / dog een gebangene Spanjaard,
gaf raad / dat men in 't sand graaben soude / 't
welk geschiede / alwaar wy dan soet water von-
den.

Lijden ge-
brek aan
water.Kaap St.
Lucar.

Den 14. October bereypten wy het boor-ge-
bergte St. Lucar, en quamen in de Zee-boesem
Aguada Segura, waar in een versse Rivier bloeyde /
woonende aldaar veel Indiaanen; hier namen wy
wa-

water in / en verborzderden onsen kours / hebbende
de wind Westelijck.

Den 4. November boeren wy by California af
en aan. Midlerwyl klon den Trompetter van
den Onder-Admiraal / in de Mars der groo-
te Mast / hy nu een Schip / sinen kours naar de
gemelde kraap settende / siende / riep over-lyd /
een Schip, een Schip, waar dooz wy alle ver-
heugd wierden; toen nu den Admiraal 't selve me-
de ontdekte / gebood hy / dat men sig ten strijde
soude gereed maaken, spreekende verders sijn volk
een moed in / en wende 't aanstonds derwaards /
wy berepken 't selve een tijd daar naa / gaven
hem de laag. Dit Schip behoorde den Koning
van Spanjen, en was Admiraal van de Zuyd-Zee/
groot zijnde 700 lasten / en St. Anna, genoemd.

Als wy dit Schip ten tweede-maal bygteloos
quamen aan te vallen / wierden wy van de Span-
jaarden wederom af-gedreeven / alsoo sy sig day-
per weerden. Dog wanneer wy den derden aan-
val doen souden / alsoo dooz 't grof geschut het
Schip seer beschadigd was / sulks sy sig booz 't
sinken besorgd vonden / soo staken sy een Bree-
baan uyt / en sogten in onder-handeling te tree-
den / om versekering van hun leeven te bedingen/
na dat het gevegt omtrent 6 uren geduurd had-
de. Den Admiraal hen dan genaade bewijsende/
gebod ook aanstonds hunne Zeylen te strijken /
en de Boot uyt te setten / om by hem aan boord
te koomen.

Desen last by hen gewillig aangenoomen /
soo quam de voornaamste koopman / wierp sig
vooz den Admiraal neder / en versogt om genaa-
de / die hem / dog onder voorwaarde / dat hy alle
den rijkdom van de inlaading getrouwelijk soude
aanwijfen, toe-gesegt wierd. Vervolgens sond hy
ook den Schipper / die den Admiraal gelijk eer-
bidighepd bewees / waar op dan hen en hunne
manschay versekering des leebens / en een goed
onthaal beloost vierd. Toen wierden aan den
Admiraal alle de goederen aangeweesen / en vond

Vaaren
langs de
kust van
California af
en aan.

Gevegt der
Engelsen
mec den
Spaanssen
Admiraal.

Die van de
Engelsen be-
magtigd
word.

Grooten
rijkdom
daar in ge-
vonden.

1587.

24 EERSTE SCHEEPS-TOGT VAN

men de waarde van 122 Pesos, in Goud / maakende peder 4 schellingen Engels: d' overige goederen waren meest Zijde waaren: als / Atlaffen / Camasten / en andere diergelijke rijke koopmanschappen. Insgelijks veelley leef-togt / als Gossinen / en alle sorten van Spaanse Wijnen. Toen nu den Schipper en Stuur-man / alle desen rijkdom hadden aangeteehent / wierd hen gelast / sig tot nader ordre, binnen 't boord van 't bemagtigde Schip te houden.

Porto Segura.

Den 6. voeren wy in de Haven van Porto Segura, of Veylige Haven, wordende alle de Spanjaarden, soo mannen / als vrouwen 190 sterck zynde / aldaar te Lande geset / vindende vers water / vis / vogelen en hout genoeg / en aan de vaste kust veele konijnen en haasen: waar by den Admiraal hen nog een deel leef-togt / nevens een wepnig wijn versorgde / insgelijks zeplen tot tenten / en timmer-hout / om voor hen een kleyn vaartuyg te konnen bouwen.

Onlust der Engelschen over de deeling van den buyt.

Na dese verrigting begon men de goederen wyte te laaden / en het geld te deelen / met welker deeling veele niet vergenoegd waren / die op den 8. tegen den Admiraal wederspannig wierden; egter wierd sulks gestilt / en peder genoeg gegeeven.

Sijne Majesteys krooning ter verjaardag gevierd.

Den 17. was 't verjaar-dag der krooning van sijn Majesteit van Engeland, derhalven gaf den Admiraal last / desen dag te vieren, latende al het geschut van beyde de scheepen los-branden / en 's nagts vzeugde-buuren aansteeken / en insgelijks het geschut lossen / tot verwonderinge der Spanjaarden, die sulks noopt gesien hadden: ook wierd den Kapiteyn van het genoomen schip St. Anna ontslagen / den Admiraal vereerde hem eenige wapenen tegen d'Indiaanen; neemende tot hem over- eenige Indiaanse jongelingen / dese Land-streeken kundig zijnde / en liet den 19. het schip St. Anna, waar in nog omtrent 500 lasten van rijke waaren overig bleeven / in brand stecken / en aan 't water toe verbranden.

De Kapiteyn van 't veroverde Schip door Candisch ontslagen.

Dervolgens nu wierd den Admiraal met de sijne

ma
ge
m
m
Co
m
ge
Por
le de
fret
wa
de wa
den
em
m
baat
m
ring
m
d
ban
den
de al
m
m
m
an
werd
Anna
wa
over
resm
Aaa,
aan
marr
de
de

ne te raade / den togt wederom t' hups-waard te
 ncemen / en naar 't Vaderland te keeren / ober
 sulks liet hy een schoot uyt sijn geschut doen / de
 zeplen aanslaan / loopende met een goede Oost-
 Noord-Ooste wind in Zee. Toen den avond be-
 gon te naderen / liet men den Onder-Admiraal
 agter-waards leggen / als zijnde nog niet byten
 de Haven gekoomen / met gedagten / hy soude ons
 wel agterhaalen : dog hy bleef agter / en is ook
 noopt wederom te voorschijn gekoomen.

*Candisch be-
 raad sig we-
 der naar 't
 vaderland
 te keeren.*

*Den Vice-
 Admiraal
 raakt weg.*

Wy aldus uyt de Haven Porto Segura van Ca-
 lifornia gezepld zijnde / namen den kours naar de
 Ladrones, of Dieven-Eylanden, welker inwoon-
 ders een seer ruudwen / wilden en barbaarsen Land-
 aard is. Wy quamen dan in 45 dagen gezepld /
 naar reekening van 1800 mijlen af-gelegt te hebben /
 voor een der gesegde Eplanden Guajana genoemd.

*Zeylen van
 Porto Segura
 naar de La-
 drones.*

*Landen aan
 Guajana.*

Den 3. January, des jaars 1588. toen wy het
 selve op 2 mijlen naa genaderd waren / quamen
 omtrent 70 Canoes dier Land-aard / by sig voe-
 rende Potatas-woztelen / Vannanas, Cocos en versse
 vis / eerst door hen gebangen / biedende ons sulks
 aan / om daar voor met ons te handelen ; wy
 hun meening verstaan hebbende / bonden eenige
 stukken oud pfer aan vis-lijuen / en wierpen die
 in hunne Canoes, d'Indiaanen dese los gemaakt
 hebbende / bonden in des selfs plaats van de ge-
 melde vugten / die wy wederom tot ons trokken /
 en deeden dit / soo lange wy ons genoeggen had-
 den. Egter konden wy ons van hen niet ont-
 slaan / als koomende in meenigte tot ons naade-
 ren / sulks se elkander in de weg waren / en den
 Admiraal hen eyndelijk / sonder hen te beschadi-
 gen / met het geschut verdrijven moest / en sy sig
 met swemmen te water begaben.

*Handelen
 met d'in-
 woonders.*

Desen Land-aard gesamentlijk naakt gaande /
 zijn vaardige swemmers / wat grooter van gestal-
 te dan d'Europiaanen, byyn van verwe / hunne
 hoofd-hapren / die lang zijn / draagen se boven 't
 hoofd toe-geknoopt. In hunne Canoes hebben sy
 zen gesneden verbeelding / den Dupvel schynen-

*Desen
 Land-aard
 beschree-
 ven.*

1588. de te beteekenen / ook zijn se seer konstlig sonder
werk-tug gedrogt; de lengte deser Canoes zijn
20 boeten / voeren somtijds mede een mast / wel-
ker zeplen matten zijn / 3 of 4 hoekig gemaakt /
zeplen soo wel in / als voor de wind.

Komst te
S. Sanctus
eene der
Philippinen.

Goud te
Manilla.

Bereyken
t Eyland
Capul.

Vaartuyg
met Caci-
quen aan
boord.

Den 14. bereykten wy een der Philippijnse Ey-
landen Spiritus Sanctus genoemt / hebbende een
Kaap / sig ten westen verre in Zee uyt-strekken-
de. Dit Eyland is van Guajana een der Ladro-
nes, 310 mijlen gelegen / dat wy in 11 dagen
afgelegt hebben / leggende op 13 graaden ten
Noorden de Linie, is een volk-rijk Gewest / dog
van een woesten land-aart. Van Manilla, een
der voornaamste Philippijnse Eylanden / strekt het
sig 60 mijlen; dit Manilla, van Spanjaarden be-
woont / is een Goud-rijk Gewest / hebbende een
jaarlijken handeling op Aquapulco in Nova Span-
jen gelegen / alwaar ook wel 20 / somtijds 30
scheepen / uyt China en Sanguelos hen verschepte
waaren toe-voeren / dese kooplieden soo van Chi-
na, als Sanguelos zijn Moeten en Mahometaanen.
De Sanguelos zijn konstige hand-werkers / en in alle
hunne handelingen voorzigtig en wel erbaaren.

Nog dien selfden avond quamen wy in de Straat
tussen de Eylanden Lucon en Cambaya.

Den 15. bereykten wy het Eyland Capul; heb-
bende tusschen dit en andere Eylanden / een enge
door-baart / met eenige Sand-banken / dog sonder
gebaar / alsoo het allerweegen diep genoeg is / en
omtrent de Kaap een schoone Haven heeft / alwaar
wy ankerden. Naauwelyks was sulks geschied /
of wy sagen twee vaar-tuygen naderen / in welke
2 Indiaanse Caciquen, welker 7 dit Eyland be-
heersten / waren; vermits sy dan de onse voor Span-
jaarden aan-sagen / bragtense met hen Potate-woz-
telen / nevens groene Cocos, of Indiaanse nooten.
Hier tegen kreegen sy in betaling een stuk linnen /
ontfangende voor een vierde van een el / 4 Cocos,
en voor soo veel mede een kofje met Potatos, wel-
ke wortelen / gekookt en gebraaden zijnde / een
goede spijs en smaakelyk om te eeten zijn.

De huyd deser Caciquen was ober-al / met bee- 1588.
 te merk-teekenen en kerben door-sneeden; wy hiel-
 den hen aan boord / laatende alle hunne onder sig
 hebbende Indiaanen naar land vaaren / om d'an- Koop-han-
 dere s af te haalen. Toen dese aan boord qua- del.
 men / bragten se hoenders / en swijnen met sig /
 ontfangende naar der Spanjaarden gebuyk boor-
 peder varken / 8 silbere Realen, boor peder hoen
 een van de selve munt / dus versleet men den gant-
 sen dag met dese verhandeling.

Die selfden dag des abonds / versogt den Por-
 tugyssen Stuurman / van 't schip St. Anna ober-
 genomen zijnde / den Admiraal alleen te mo-
 gen spreken; na dat hy dan sulks verkreegen had /
 was sijnen aanspraak: alhoewel ik voormaals Den Ad-
 uwen vyand was, looben ik nu, als mijnen trouw miraal voor
 geswooren hebbende, verplicht, u, een aanstaande een verraad
 verraad, tegens u en uw volk gesineed, te open- boord ge-
 baaren. 't Is dan sulks dat den Spaanssen Pilot, waar-
 mede nevens my op 't schip St. Anna geweest, een schouwt.
 heymelijke briefgeschreeven heeft, en gesegelt zijn-
 de, in sijne kist geslooten had, met voordagt, om
 de selve, door d'inwoonders van dit Eyland, 60
 mijlen van hier, te Manilla, naar de Spanjaarden
 te doen overvoeren, zijnde omtrent van desen in-
 houd: hen berigtende / hoe dat twee scheepen langs Inhoud van
 de Gewesten van Chili, Peru, Nova Hispania en een Brief.
 Nova Gallicia waren stroopende geweest, en had-
 den veele scheepen met kostelijke waaren gerooft,
 insgelijks eenige steeden in d'asse gelegd en ver-
 woest, en aller-weegen groote schade gedaan; als
 bysonderlijk het groote schip de St. Anna, dat van
 Manilla naar California uyt-gevaaren was, van des
 selfs schat en rijkste waaren ontbloot, 't selve daar
 naa verbrand, 't volk te lande geset, en hem egter
 weldadig mede gevoerd hadden. Over sulks berig-
 te hy den Stad-houder / dat se hunne vesting ne-
 vens hunne twee Galeyen van alle behoeften sou-
 de voorsien, en versterken; als ook dat dese Roo-
 vers by dit Eyland ten anker lagen, zijnde nu maar
 een schip, met weynig en swak volk bemant, die
 men

1588. men seer gemakkelijk sou kunnen overweldigen; liet men hen nu van daar vertrekken, hadden sy geene andere reekening te maaken, dan dat men hun stad in 't volgende jaar beleegerde, plunderde, en ter gronde verwoestede.

Den verra-
der opge-
hangen.

Toen den Admiraal dit berigt verstond / liet hy desen Spanjaard tot sig bzingen / houdende hem 't gemelde booz / die sulks in den beginne loochende / maar naarmaals obertuypt gebonden / soo liet hem den Admiraal den volgenden dag op- hangen.

d'Inwoon-
ders van
Capul be-
schreeven.

Seldsaame
vond om de
Sodomie on-
der dese
Land-aart
te weeren.

9 Dagen vertoefden wy aan dit Eysland Capul, alwaar wy genoegsame verberfsinge vonden. d'Inwoonders hier van / zijn meest naakt / en swart van verwe: de mannen draagen niet dan een schoztje om de middel / die se van Vannanas-bladeren toefstelen / tusschen hunne beenen dooz-steeken / en omtrent den navel toe-binden / om dus hunne schaamte te bedekken. Desen Land-aart tot af-weeringe van de Sodomie, heeft een seer seldsaam gebruyk bedagt; de kinderen / die mannelijk zijn / worden dooz het hoofd hunner roede / met een tinne nagel dooz boozd / dese nagel is aan sijn spits-epnde gedeelt / en word dan om-geboogen / of gekromt / het hoofd deser nagel is kroons-gewijse; de wond hier dooz gemaakt / geneest by dese jeugd sonder eenige smerten / ook konnense dese nagel / af en aan doen / naar hun gelieven / gelik wy in den soone van een der Caciquen selfs beschouwden. Ook bidden dese den Duyvel aan / waanen / als of se met hem gesprek konnen houden / en dat hy hen somtijds in een af-schuwelijke gedaante verschijnt.

Den 23. deed den Admiraal alle de Caciquen, soo wel van dit / als veele andere Eyslanden tot hem koomen / latende hen alle den gewoone schatring / die in Barkens / Hoenders / Potatas, en Cocos bestond / aan boozd bzingen; als dese quamen / gaf hy hen te verstaan / hoe hy, nevens sijne manschap, Engelsen, en vyanden der Spanjaarden waren, latende daar op de vlag waapen / en de trommel roeren / waar over sy hen alle verwonderden / en

Candisch
maakt met

en ten laastten geloften dedden / dat sy niet alleen 1588.
 voor sig, maar selfs alle d'omleggende Eylanders
 souden doen bewilligen, om hem tegens de Span- desen Land-
 jaarden by te staan, soo wanneer hy wederom al- aart een
 daar quam aan te landen. Ten teeken nu / dat sulks verdrag om
 den Admiraal aan-nam / deed hy hen / vooz de Spanjaard-
 d'aan-gebragten leef-togt geld tellen / dat sy met den te be-
 vzeugden ontvingen / waar vooz sy hem vriende-
 lijk bedankten. Waar naa sy rond-om het schip
 roeyden / en sulks met de grootste snelhepd / om
 den Admiraal vermaak aan te doen. Tot hen af-
 scheyd liet hy een stuk geschut los vanden / verstreks-
 kende in hen tot meerder verwondering / sulks sy
 met de grootste genoegen vertrokken.

Den 24. wonden wy ons anker / zeyden van Vertrekken
 daar / en dus langs de kust van Manilla, onsen en neemden
 kours Noord-west neemende / tussen Manilla en den kours
 het Eylant Masbar. tussen Ma-
 nilla en
 Masbar.

Den 28. toen wy tussen 2 Eylanden vooz an-
 ker lagen / wierden wy een Fregat gewaar / waar
 op wy jacht maakten / als wy dan hen genaderd
 waren / en aan boord klampen wilden / ontvlug-
 ten sy 't met hun boot / die wy insgelijks met de
 onse quamen naa te setten / dog sy ontweeken 't
 in een rivier / daar wy hen verlieten. Egter be-
 traptten wy nog een groote Canoc, waar in 6
 Indiaanen en een Spanjaard waren / d'Indiaanen
 sprongen buyten boord / en ontquamen 't met
 svennen / maar den Spanjaard kreegen wy ge- Kriegen een
 vangen / dese was een onnoosel man / zijnde lang sieke Span-
 krank geweest / van wien wy / wegens de gescha- jaard.
 penhepd van 't land / weynig berigt kreegen. Te
 lande sagen wy ook een vende Spaanse soldaa-
 ten / hoerende in hun vaandel een rood kruys /
 dese souden een nieuw Konings schip begeleypden.
 Terwijl wy nu de nagt over alhier vooz anker
 lagen / soo hadden hen dese Spanjaarden mede in
 drie deelen verdeelt / houdende goede wacht.

Dit Gewest was een effen land / alwaar veel Goud-mij-
 hooge boomen / bequaam tot scheeps-masten ston- nen.
 den / men vind 'er ook berg-werk / van supber goud /
 wel-

1588.

welker Nijnen d'Indiaanen bevaaken.

Den 29. gingen wy wederom t'zepl / voeren geduurende als door een straat / tusschen d'Eylanden Panua en der Negros, en vonden daar naa een Haven / alwaar wy den eenvoudigen Spanjaard te lande setteden / beveelende hem / by der Spanjaarden Kapiteyn hun groetenisse te brengen, met berigt / dat hy onderwijl een rijkdom van goederen en geld soude vergaaderen, dewijl men gedagten had, hem in korte jaaren te *Manilla* te komen bezoeken, dat wy wel voor dese reyse soude gedaan hebben, hadde het ons niet aan een groote sloep ontbrooken, om ons volk aan land te voeren.

Den Spanjaard met een brief weg gevonden.

Het Eyland Batachina.

Den 8. February, saagen wy 't Eyland Batachina, 1 graad ten Noorden den Even-nagtslijn geleegen.

11 Der Molukse Eylanden.

Den 14. quamen wy by 11 der Molukse Eylanden / voeren voor-by veele Sand-banken / vertoouende sig als Eylanden / die van de Zee overstroomt wierden. Als ook den 20. seplende voor-by veele andere Eylanden.

Kapiteyn Havers word met de gewoone plegrigheyd in Zee begraaven.

Den 21. sturf den Kapiteyn Havers, van een heete Koorts / na dat hy 'er 8 daagen aan geleegen hadde; dese wierd niet beklaging van den Admiraal / en alle het Volk / naar Scheeps-wijse in een sepl genaapt / en in Zee geworpen / wordende door 2 stukken Geschut / en alle de Buurroers / plegtelyk ober-boord geset. Ook wierden eenige / meer door d'overmaatige hitte / en d'ongesonde getempertheyd der Lugt / in een krankheyd / van 3 weeken / en sommige langer / gekrukt.

Koomen voor 't Eyland groot Java ten anker.

Den 1. Maart, naa dat wy door de Straat van 't Eyland kleyn Java gevaaren waaren / quamen wy aan de Zuyd-west-sijde van groot Java ten anker / wordende aldaar eenige Duffers gewaar. Hier op begaf sig den Admiraal met eenige manschap in de boot / in gedagten tot dese Duffers te vaaren: toen dese dan de boot in 't gesigt kreegen / vlooden se upt vreesse te Land / en verborgen hen

In de strupken. Maar den Admiraal liet hen dooz
 een Moor, van het Schip St. Anna overgenoo-
 men / en die hunne spraak kundig was / toe-roe-
 pen / sulks een van hen wederom aan 't strand
 quam / en ons naat begeeren / vers waater / en
 hout aanwees. Insgelyks liet hem den Admi-
 raal / belasten / tot sinen Koning te gaan / om
 hem te berigten / dat 'er een vreemd Schip aange-
 land was, welker lieden begeerden met hem te
 handelen, om Diamanten, Paarlen en andere ge-
 steentens, tegen Goud, of andere Waaren om te
 setten.

Candisch
 send naas
 den In-
 diaansen
 Koning van
 sinen aan-
 komst be-
 rigt.

Den 8. quamen 3 vaar-tuygen / van hun Doorp /
 boerende Eperen / Hoenders / versse Vis / Oran-
 gie / Limoenen / en andere Dugten meer ; om
 nu meerder te bekoomen / voeren wy verder naar
 hun Doorp / onder-weegen ontmoete ons een vaar-
 tuyg / waar in 's Konings Geheym-schryver / die
 een geberst Ap-waat / gewonden als een Turkse
 Culband / op sijn hoofd droeg ; dese was naakt tot
 onder de boyst / die met pijlen dooz-kerst was / gaan-
 de daar nebens bloots voets. Sinen Colk by sig
 hebbende / was een Mesties, latende den Admi-
 raal berigten / dat hy hem nu maar alleenlijk een
 Varken, eenige Hoenders, Eyeren, versse Vis,
 Suyker-riet en Wijn (die soo stark als Brandewijn
 was) bragt, maar omtrent naa 4 daagen, soude
 men hem soo veel leef-togt toe-voeren, als men be-
 geerde. Den Admiraal liet dese deftig onthaalen /
 en sijne Speel-lieden booz hem speelen. Dervol-
 gens deed hy hem berigten / dat wy Engelsen waa-
 ren, komende uyt China, alwaar wy onsen han-
 del gedreeven hadden, en alhier toeleg maakten,
 om met hen den Koophandel aan te gaan, ook
 beslooten naar Malacca te seylen : hier op antwoor-
 de den Geheym-schryver / dat 'er eenige Portu-
 gysen Lande-waards in woonden, en met hen steeds
 handelden, en Naagelen, Peeper, Suyker en dier-
 gelijke Waaren in kogten.

's Konings
 Geheym-
 schryver
 komt aan
 boord.

Die deftig
 onthaald
 word.

Dese Geheym-schryver / nebens sinen Taals-
 man / bleeven die nacht over aan boord / en wier-

's list van
 boord.

den

1588.

den hen ter eeren 50 musquet-schooten gedaan / als mede een uyt ons geschut / dat hem ten hoogsten verwonderde / die sodanige wel gecierde Schiepen weynig gesien hadde ; latende den Admiraal des morgens hem wel-genoegt vertrekken.

De Koning send ge- noegsaame leef-togt aan boord.

Den 12. zijnde den vijfden dag / naa dat desen Geheym-schryber vertrokken was / quamen eenige Konings Canoes aan boord / voerende 2 offen / 10 groote en vette varkens / veele hoenders / eenden / en gansen / ook Vannanas, suker-riet / suker-hoeken / Cocos, soete en suure orangies / li-moenen / wijn en brande-wijn / neevens veel sout / en andere leef-togt / begeleyd van 2 s Konings amptenaaren / en soo veele Portugysen, die van middel-maatige gestalte / en aansientlijke mannen waren. Dese waren gekleed met een kolder / hadden koussen aan / tot aan de enkels / en een wit hemd oingelagen / behalven dat se bloots-voets gingen. Dese Portugysen waren seer verheugd / ons te sien / alsoo sy in ander-half jaar geen Europeers gesien hadden. Den Admiraal onthaalde hen wel / en waren seer vernoecht / vzoegen ook / of men van hun Koning, *Don Antonio* geen tijding had, of hy nog leefde, dan of hy dood was ; alsoo sy in lang niet in *Portugaal* waren geweest, en de *Spanjaards* hen gefegt hadden, dood te weesen. Hier op verseekerde hen den Admiraal / dat hun Koning nog leefde, en by de Koninginne in *Engeland*, eerlijk gehandhaafd wierd, selfs dat sy onder den Koning van *Portugaal*, in de *Zuyd-Zee* waren geweest, om de *Spanjaarden* te beoorlogen, en hadden reeds omtrent 20 scheepen, van hen veroverd, doen sinken, geplundert en verbrand. Hier over waren sy wel vernoecht / en verhaalden hem wederom van den toestand / en de gelegentheyd van *Java*, der selver groote vrugtbaarhepd / en rijkdom van kostelijke waaren / aldaar te bekoomen. Ook verhaalden se wat den Koning / en sijnen Land-aard aangaande was. „ Deseu Koning Raja „ Bolamboan genaamt / was een Vorst van bysondere Majesteit en gesag onder sijne Onder- „ daa-

De Koning van Java, Raja, Bolamboan genaemt.

AN
aan als
poging
Schepen
maal des
in Ge-
renge
en /
rs / ene
er / sin-
is / li-
en / sou-
vings
die van
namen
had-
en wit
rs-boets
choud
en Eu-
maalde
ooh /
iding
alooft
de Spa-
het
Koning
ngeland
der den
aan ge-
en had-
rovert.
er oer
worder-
ban ja-
rijdom
n. Oof
Land-
ng Raj
han by
Onder-
daa-

„ daanen / tamelijk oud / hebbende voor sig 100
 „ Vrouwen / en zijn Soon 50. Men had by
 „ hen het gebryk / wanneer een Koning sturf / Van een groot gefag onder zijne Onderdaanen.
 „ dat se zijn Lijk deden verbzanden / en des selfs
 „ asse vergaaderden. 5 Dagen hier naa / qua-
 „ men 's Konings Wyben / naar 's Lands wj-
 „ se / op een seekere plaats; de voornaamste on-
 „ der haar / had een koegel in de hand / die se weg Lijk-pligten by de dood eens Konings gebruykelijk.
 „ wierp; alwaar nu de selve leggen bleef / gingen
 „ se alle gesaamentlijk / keerden haar gesigt ten
 „ Oosten / stieten haar selve met kritsen het hart
 „ af / vielen voor over op haare aangesigten / ba-
 „ dende sig selven al stervende in haar bloed.

„ Desen Land-aard / zijn hun Koning sodanig Getrouw-heyd deser Land-aard aan hun Koning.
 „ onderworpen / tot soo verre / dat se sonder zijn
 „ verlof / op seekere Lijf-straffen / niet moogen
 „ koopen / nog verkoopen / nog met breevende Dol-
 „ keru pets handelen / dat se ook wel gehoorfaa-
 „ men. Ook waren se seer dappere lieden / voor
 „ de dood niet breevende / alsoo se / wanneer hen
 „ gewond sagen / onder der Opanden wapenen
 „ drongen / sulks se te eerder hun leeven eyndigden.
 Als sy nu dit alles en veele diergelijke saaken ver-
 haald hadden / voegden se daar by / dat wanneer
 hun Koning *Don Antonio* herwaarts quam, konde
 hy hem ligtelijk toeleggen, dat hy alle de *Molukse*
 Eylanden onder zijn gehoorsaamheyd bragt; als
 mede *China*, *Sangles* en de *Philippinen* neevens der
 selver *Indianen*.

Als nu den Admiraal dese Portugysen en d'In-
 dianen van Java: wegens hun aangebragten
 leef-togt / vergenoeging gegeeven hadde / naamen
 sy hun afscheyd / beloobende ons / wanneer wy we-
 der quamen / alle vriendschap en bystand te sullen
 bewijzen; dus vereerde hen den Admiraal met 3
 schooten vut het geschut.

Den 16. naamen wy onsen kours naar Cabo Vertrekken naar Cabo de Bona Esperansa.
 de Bona Esperansa, voeren de overige tijd van
 Maart en April, door den Oceaen / tussen Java
 en de vaste kust van Africa, alwaar wy in agt
 naamen het gestarnte / en de Vogelen / die de Zee-

1588. lieden ten teeken van stormen / of schoon weder /
houden; naamen ook in agt de wind / ontwee-
ren / reegens / neevens de verandering van den
stroom.

Den 10. Mey, hadden wy den gantsen dag /
en den volgenden nacht / een storm uyt den
Westen.

Bereyken
de Caap.

Den 11. wierden wy uyt de mast / Land ge-
waar / vermeenden het de Kaap te zijn / dog bebou-
den 't Cabo Falso, of Valsse Kaap te weesen / sulks
wy nog wel 50 mijlen tot die van Bon Esperansa
te seplen hadden / die wy den 16. in 't gesigt kree-
gen / hebbende in 9 weeken / van Java, tot hier /
1860 mijlen afgelegd.

Als mede
St. Helena.

Den 9. Juny, bereykten wy St. Helena, wier-
pen in een goede haaven ons anker / ten Noorden
dit Epland gelegen. Dit Epland / hoog Land
zijnde / legt verre in Zee tussen Africa en Ameri-
ca, en sulks op 15 graaden 48 minuten: ten Zuy-
den den Even-nagts-lijn, en van Cabo de Bona
Esperansa omtrent 600 mijlen.

St. Helena
beschree-
ven.

Den 6. dag begaaven wy ons te Land / bou-
den een vermaakelyk dal / waar in een Kerk stond /
met Tichelen gedekt / en van buyten met een ciechlyk
portaal voor-sien / van binnen was de selve met
een Altaar / waar op een kruys stond / dat kon-
stig gemaakt was / en met geschilderde wanden
verciert. Neevens dese Kerk / stonden 2 huysen /
aan weer-sijde een / welke men om te kooken / en
tot ander gerief gebuykt / en zijn booven plat /
hebbende peder een schoone Wijn-gaart voor sig;
tussen beyde dese huysen / vliet een helder en gezond
water om te drinken / en van de Kerk af te gaan /
heeft men een weg van steenen beleyt / gaande tot
den Oever der Zee / door een dal / alwaar een
schoone Cupn is / daar veele konkommers en
meloenen wassen / op desen weg staat een houte
gebouw / alwaar 2 klokken in hangen / daar me-
de men de Misse luyd. By dit gebouw stond een
kruys / konstig uyt steen gehouwen / en in 't Jaar
1571 aldaar opgeregt. Dit dal is het eenigste ef-
fen

fen Land / dat in 't gantse Epland is / legt seer
 vermaakelijck en is allerweegen met Oost-boomen
 beset ; men vind 'er ook Dijge-boomen / die door
 't gantse Jaar groene en rijpe Dijgen draagen /
 gelijk ook d'orangie / limoenen / citroenen / gra-
 naat- en dadel-boomen : dese boomen zijn alle in
 order naa elkander geplant / sulks men tussen de
 selve wandelen kan / en op andere leege plaatsen /
 bind men pleterselp / basilicon / venkel / amijss /
 mostert-saat / radijs / en andere goede kruiden ;
 wordende alle dese gewassen / door het vlietende
 water / van 't gebergte af-stroomende bevochtigd.
 Ook vind men op dit Epland veele groote en tain-
 me veld-hoenders / dese zijn niet schuw / schoon
 men se nadert / maar loopen meest berg-waarts /
 zijn as-grauw van verwe / onthouden sig by 12
 tot somtijds wel 20 by-een in hooien / sulks men
 in peder roer-schoot / 2 of 3 te gelijk treffen kan.
 Ook zijn de sapsanten / de veld-hoenders niet on-
 gelijk / insgelijks swarte en witte Indiaanse hoen-
 ders met roode koppen / wilde gepten zijn 'er ook
 in grooten overbloed / wordende somtijds wel 200
 stuks / by een gesien : eenige zijn soo groot als
 Esels / en hebben maanen gelijk de Paarden / en
 een vaard ter aarde hangende. Nog onthouden 'er
 sig veele groote en vette Barkens / dog meest op 't
 gebergte / en beswaarlijk te schieten. Dit Epland
 hebben de Portugysen lang beseten / om sig aldaar
 te verberffen / wanneer se uyt West-Indien daar
 quamen aan te landen ; laatende niemand / dan
 alleen hunne kranken / om sig te verquikken / al-
 daar woonen / om den leef-togt niet schaars te
 maaken.

Loen wy dan den 20. Juny , ons van alle ver-
 verffing voorzien hadden / gingen wy onder sepl-
 neemende onsen kours naar 't Vaderland / en
 quamen den 24. Augusti , d'Eplanden Azores te
 sien / en den volgenden dag Flores en Corvo.

Vertrekken
 en neemen
 den kours
 naar 't Va-
 derland.
 Flores en
 Corvo.

Den 3. September , ontmoete ons een Hollands
 vaar-tuyg / van Lisbona komende / en verhaalde
 ons de groote nederlaag der Spaanse vloot door

36 EERSTE SCHEEPS-TOGT VAN

1588.

Komst in
Engeland.

Engeland, waar vooz wy seer gebzeest hadden.
Opndelyk / na dat wy een geweldige storm / die
by-naar alle onse seplen onbrykbaar maakte /
hadden uytgestaan / bereykten wy de lang-gewen-
ste haaben van Pleymouth in Engeland, alwaar
wy in 't Jaar 1586 waren uytgebaaren.

E Y N D E.

V E R.

V E R H A A L

V A N

M^r. THOMAS CANDISCH,Weegens zijn Ongelukkige, en Tegen-
spoedige

R E E Y S,

Naar de

Z U Y D-Z E E:

Mitfgaders meenigvuldige ontmoetingen in
de *Straat Magellanes*, en andere plaat-
sen, met zijn eygen hand ge-
schreeven aan den *Heer*

TRISTAM GORGES,

Uytvoerder van zijn uytterste Wille.

Eer waarde Vriend / daar is in de we-
 reld niets / dat een waaragtig blijk van
 Vriendschap is / dan op zijn sterben
 zorgvuldig sijne liefde / en vriendschap te
 toonen / waar van gy nu een volko-
 mene bevinding sult ervaren : versoekende / dat
 gy mijne geneegentheyd / hoewel gants arm / in
 soo hoog een waarde wild houden / of ik seer rijk
 waar geweest. De upgangen van dit aller onge-
 lukkigste bedrijf / en de bittere quellingen daar over
 drukken my soo swaar / dat ik naauwelijks be-
 quaam ben / dese wepnige regelen te beschrijven ;
 veel minder / om u alle de teegen-spoedige gebeurin-
 gen / die my in dese Tocht / obergeloomen zijn /
 en waar van de hoop / de dood is / te ontdekken.
 Dog op dat gy des niet onkundig moogt weesen /
 heb ik eenige van de meest gevoeligste / die ik naa

Welk de
 grootste
 blijk van
 vriend-
 schap is.

Grootte
 quellingen
 des Schrij-
 vers.

Den Schrij-
ver stelt
Tristram
Gorges tot
uytvoerder
van zijn Te-
stament.
Klagte over
het schip de
Roebukke.

Davids de
oorzaak van
des Schrij-
vers elende.

Voorval aan
de Rivier
Plata.

Als mede
aan *Porto*
Desire.

laate / benoemd / om u een verhaal / van alle de-
se vooz-vallen te doen. Ik hebbe een eenvoudige
uyterste wille gemaakt / en daar in u alleen tot be-
schikker / van het weynige / dat ik nalaat / aenge-
steld.

Het schip de Roebukke, heeft my in de ellendig-
ste staat / waar in oopt een man was / gelaaten /
en waar het selve mag verbaaren zijn / kan ik my
niet verbeelden / indien het na Engeland gekeerd
zy / is het een overwonderlijke saak ; dog soo het
moegt t'hups gekoomen weesen / of eenige van mijn-
ne goederen / welke het moogen zijn / in Engeland
keeren / soo hebbe ik u daar van den eenigsten be-
sitter gemaakt. Nu dan / overgaande tot dien sielt /
die de oorzaak van mijne dood / en het verval de-
ser onderneeming is geweest / ik meene Davids,
wiens verraderij / en met van my weg te loopen /
alleen het verderf van alles is geweest. Indien met
hem eenige goederen wederom keeren / soo maakt /
soo lief / als gy my oopt gehad hebt / dat sodani-
ge vrienden / als hy en alle andere / daar van het
minste voordeel niet genieten / ik houde my versee-
kerd / dat gy uyt vriendschap / mijn laatste ver-
zoek sult besorgen / mijn eppen schulden zijn niet veel
enz. Maar ik arme rampsaalige / ben vermaat-
schapt geweest met het verwoerpestijste gemoet / en
oproerigste geselschap / dat by des menschen leven
oopt uyt Engeland vertrok. Want ik betuyge u /
dat ik in het seplen na de Straat Magellanes, na
dat ik ten Zuyden van de Rivier Plata was ge-
koomen / de woede der stormen / en wel sodaant-
ge / dat 'er geen geweldiger na mijn oordeel souden
konnen weesen / uytgestaan had / noopt streek na
de Straat heb gehouden / maar in een geduurig ge-
baar ben geweest / om mijn mede-makker / die
niet op-hield te mynten / en my saagen te leggen.
Porto Desire, of Haven van Begeerte, bereykt
hebbende / vond ik 'er mijn gantse geselschap al-
daar 20 dagen vooz mijn gekomen : en waren
daar mijne getrouwste vrienden / (welker naamen
te noemen / my tot in mijn binnenste smert) niet ge-

geweest / ik meen mijn Deef Lokke , soo sou ik
 gedwongen zijn geweest / geweld , of eenige an-
 der wan-voeglijke bejegening te lijden. Ik quam
 met mijn boot in dese Haven / laatende mijn schip Komt met
 zijn boot in
 de Haven.
 bupten in Zee ; en vond aldaar de Roebukke de De-
 fire en het Pinasje , die my alle klaagden / dat het
 vermits de onstuymigheeden van het weer , op hun-
 ne Ankers niet hadden kunnen afrijden , maar na
 de wal waaren gedreeven , en my ober sulks rie-
 den / met mijn schip daar niet in te koomen , ge-
 merkt de hunne sekerlijk weg souden weesen , soo
 sy eens aan de grond geraakten , dat ik bekennen
 moest waar te weesen.

Bebindende wijders / dat het ook geen verblijf-
 plaats booz een groot schip / als met het uysterste
 gebaar van te vergaan was / beval hen aan- Geeft order
 om te ver-
 trekken.
 stonds / hun gereed tot het vertrekken te maaken /
 zijnde fris en van vlees / als gebogelte wel booz-
 sien / dat men aldaar overbloedig vond / en in te-
 gendeel / mijn volk siek en swak wierd / dooz ge- Siekte des
 volks.
 duurig waaken / pompen / en balien / ja ik moet

u de waarhepd seggen / dat noopt yemant meer
 ongemak van de Zee leed / dan mijne arme maats
 hadden uptgestaan. Het geweld der West-Zuyd-
 Weste / en Zuyd-Weste winden / was sodanig /
 dat wy 400 mijlen van de wal dreeben / en ge- Schaeder
 winden.
 dwongen waren / het van de 15 graad be-zuyden
 de Linie , tot op de 14 be-noorden deselve te laa-
 ten doozstaan / booz dat wy Land konden ontdek-
 ken. Geduurende het selve / waapde een gants Groot ge-
 vaar van 't
 schip te
 verliefen.
 stelsel nieuwe seplen weg / was ons schip drie-maal
 in groot gebaar van te sinken / en wierd het met
 een by na meer als menschelijke arbeyd behouden.

Dus gesteld zijnde / vertrokken wy na de Straat ,
 zijnde 8 mijlen van de boven-genoemde Haven ge-
 leegen / en berepken deselve in 16 dagen / dog
 mijn volk wierd geduurende dien tijd / uystermaa-
 ten swak / dog van de andere scheepen / ver-
 mits hun verberffing / en uytcrusten / fris en ge-
 sond.

Dus waren wy tussen de kust van Brasilien ,

Geweldige
fukkeling
op Zee.

Komt in de
Straat.

En in een
Haven.

Groote
koude al-
daar.

Sijn voor-
neemen om
na China te
seylen.

en de Straat, maar omtrent 600 mijlen van den an-
deren geleegen / en men gemeenlijk in 20 of 30 da-
gen seylde / by na 4 maanden onder weg geweest :
en waren de ongevallen / en tegenspoeden van
ons / in desen soo veel / dat wy niet derwaards te
seylen / de Sommer-tijd door-bragten / en in de Straat
komende / een vooz Christenen onlijdelijk Winter-
weer vonden. Wy geraakten in weer-wil van de
woedende stormen / en onstuymig weer / soo lang
als wy anker-grond vonden / en het gety ons
dienstig was / 15 mijlen in de Straat, hoewel ons
de wind den meesten tijd tegen was / maar moe-
sten eyndelyk / en van de heftige winden / als eugte
der Straat, gedwongen in een Haven loopen / waar
in wy eenigen tijd bleeden leggen / en de meesten tijd
niet / dan wanneer wy swaar weer en tegen-win-
den hadden ; ja in den eersten Mey, was het
vallen van de sneeuw soo veel-buldig / en 't vrie-
sen soo sel / dat ik / geduurende mijn levens-tijd /
het noopt gesien / of gevoeld hebbe / dat daar by
was te vergelijken.

Dit trof het swakke volk / en deedse / (dog in
mijn schip alleen) seer verballen / sodanig / dat ik
in 7 of 8 dagen 14 dooden / en 17 sieken bequam
en de overige in geen staat waren / om op de ver-
deliken te konnen staan / de bebinding dan / dat
dese rampen my meest troffen / dat behalven het
verbal van mijn volk / en vermindering der mond-
kost / de sneeuw en voyst / onse seylen / en touw-
werk bedorven / en dat die beyde soo overmaatig
waren / dat men sonder de ondergang van ons al-
len / daar niet langer konde blijven ; bevond ik
my in het bysonder gedwongen / om elders te loo-
pen / en aldaar niet langer te blijven.

Hier op mijne makkers versamelende / hertoon-
de ik hen / dat mijn meening was, na China te
seylen ; dat na derwaards 2 weegen waren, de
eene door de Straat, en de andere, voor-by de
Kaap de Goede Hoop : dat my die soo wel bekend
waren, als dese, die ik ingeslagen was ; en dat
alhoewel het ongeluk, ons dese door-togt had ge-
wey-

weygerd , ik egter niet twijffelde , gemelde Kaap
wel haast te sullen bereyken , ons aldus te sullen
in gefondheyd herftellen , en tot haar genoegen on-
se voorgenoome Reyse voltrekken.

Dese reedenen / en veele andere / die ik gebzuyk-
te / scheenen hen als toen te voldoen / maar sy
waren soo dra niet van my afgegaan / of men be-
gon allerhande misnoegen / en mozingen / onder
hen te bespeuren / tot soo verre / dat sy vastelyk be-
slooten / nooyt in het derwaards seylen te bewilli-
gen. Sommige van de beste / en eerlykste / die dit
voorz-genoomen besluyt hoorden / rieden / dat men
liever een smeek-schriif aan my sou opstellen , dan
dus in het heymelyk , onder den anderen te muyten ,
en te morren , dat eyndelyk wel op een gantse onder-
gang van alle kon uytvallen , daar by voegende /
dat sy my soo redelyk kenden te weesen , dat ik
niet sou weygeren , hun verfoek te hooren. Hier
op wierd dooz hen / een ootmoedig smeek-schriif
aan my / soo als sy het noemden / ontworpen /
zijnde ten voornaamste van inhoud. Eerstelyk /
dat sy betuygden hunne leevens voor mijn saak ten
besten te willen geeven ; dat hunne liefde tot my
foo groot was , dat hunne voornaamste sorg , mijn
persoon raakte , en sy hen seer beswaard gevoel-
den , my een besluyt te sien neemen , dat (soo als
sy veronderstelden) mijn leven , dat hunne groot-
ste beswaarnisse was , sou doen eyndigen , en het
haare daar op onmiddelyk volgen , teroorzaak van
de langte der weg , die sy sonder tuffen-pooosing
souden moeten afleggen. Wijders , dat men geen
mond-kost voor 4 maanden had , en dat die wel
verteerd kon worden , op een weg , die niet half
foo lang was , dog indien het my geliefde , wee-
der na de kust van *Brasilien* te keeren , alwaar sy
oordeelden ; dat ik , mijne magt by hen hebbende ,
een plaats sou konnen bemagtigen , en my op nieuw
van laevens-middelen , tot een nieuwe Togat voor-
sien , ons versorgen van het geene ontbrak , op een
bequaame tijd wederom keeren , en in dier voe-
gen , ons eerste voorneemen voltrekken.

Misnoegen
des Volks.

Voorstel
van de be-
scheyden-
ste.

Smeek-
schriif van
het
Scheeps-
volk aan
Candisch.

Dat van hem wel wierd overwoogen.

Geduurige tegenwinden.

Kortheyd der daagen.

Swakheyd des volks.

Besluit van Candisch.

Quaade legplaats der scheepen.

Dewijl my dan hun besluyt bekend was / en bevond / dat hunne redenen niet ongegrond waren en ernstig overweegende / wat my ontbrak en ge-
 waar wierd / sulks tou-werk en zeplen meest raak-
 te / als by na gants daar van ontbloomt zijnde / dooz
 het verliezen van een nieuw stelsel zeplen in het her-
 waards koomen ; dat in het schip Desire , mede in
 die staat zijnde / daar mede had moeten voorzien /
 soo dat my geen voor-raad daar van meer oberig
 was / dewijl noopt schip drie stelsels zeplen mede
 nam ; en eyndelijk / dat alle onse levens-middelen
 weynig waren / soo vond my gedrongen te over-
 leggen / wat my te doen stond. Ik bespeurde / dat
 de winden soodaanig en geduurig tegen waren /
 dat men op geenerley wijze dooz de Straat kon koo-
 men : ook was de sneeuw soo veelbuldig en de lugt
 daar dooz soo dupster / dat men in 2 dagen geen
 5 uren kon sien ; dat de plaats / alwaar wy
 lagen nog geen mijl in de bzeete wijt / onse schee-
 pen niet sulke koude winden niet konden bestuurd /
 nog behandeld worden / dat geen zepl-doek / of
 kanefas het geweld der winden kon verdraagen /
 en ons volk soo seer verswakte / dat ik van 150
 man / in mijn schip geen 50 gesonden had / en dat
 het selfs / nu al sijn volk nog op-hebbende / drie-maal
 in gebaar van te stranden was geweest ; en dee-
 den my eyndelijk alle dese redenen wanhoopen /
 van by dese tijd van het jaar een doortogt te vin-
 den / en besloot ober sulks / met het geselschap uyt
 die haven te gaan, en onderstaan de Straat dieper in te
 zeylen, soo lang als het de harde Westelijke winden
 wilden toe-laten, dog wanneer ons de selve te seer te-
 gen wierden, wederom te keeren en volgens hun ver-
 soek na de kust van Brasiliën, (by hen / soo het scheen /
 soo seer bemind / als van my gehaat) te zeylen.

En waarlijk ik was gedwongen / de weg der-
 waards te neemen / vermits / daar wy waren / geen
 plaats was / waar in mijn schip kon ober-win-
 teren / aangesien vooz de haben van St. Juliaan,
 een bank lag / daar twee van mijne scheepen niet
 souden kunnen blotten / en in die van Desire, was
 geen

geen hout nog water te vinden / behalven dat 'er
 het ty soo snel stroomde / en de grond soo slegt
 was / dat men het daar in voor geen ankers kon
 houden / dog de laatste oorsaak waarom / die men
 te overwegen heeft / is de siekte van mijn volk /
 en dat ik geen kleederen had / om hen voor de sel-
 le koude te beschutten. Dese redenen dan / en hun-
 ne buirige begeerten / om uyt die koude te weesen /
 bewoog my dan wederom te keeren / na dien seer
 boose kust van Brasiliën, alwaar my allerley on-
 gebalieu zijn ontmoet / waar van ik u in het kort /
 als de voorszgaande gedaan heb / verflag wil doen.

Wy wierden dan met een verbaarlyke storm uyt
 den West-zuid-westen / de Straat uyt-gejaagd /
 bleeven by den ander tot op de breete van 47 gra-
 den / wanneer Davids met het schip Desire en mijn
 Pinasje by nacht van my af-geraakte / sonder dat
 ik sedert ooyt yet van deselbe hebbe gehoord / als
 dat Davids lang van voor-neemen was geweest /
 om deur te gaan. Het is Gods wille geweest / dat
 ik den selve in bewind gesteld hebbe / dat hy oor-
 saak van mijn dood sou weesen / en dat den gant-
 sen toeleg is verpeld / want waren deese scheep-
 jens niet van ons gescheyden / soo en hadden wy
 geene mislukkingen op de kust van Brasiliën ge-
 had / enkel en alleen ontstaan / om dat wy in des-
 selfs habens / met de baaren niet konden binnen loo-
 pen / werwaards het deese klepne scheepjes gewent
 hebben / weet ik niet wel te seggen; maar vermoee-
 de na Port Desire, een bequame haven / voor sul-
 ke twee klepne scheepjes; dewyl het sonder gebaar
 van de grond konnen setten / van levens-midde-
 len voor het wepnige volk / dat op hebben / voor-
 sien / en in een goeete tijd van het jaar door de Straat
 zeplen; het daar op zijnde volk is fris en gesond /
 en over sulks bequamer / om den togt uyt te staan /
 den korten inhoud van dit alles is / dat Davids
 voornemen is geweest / my te verdelgen, het geen
 ook haast was volvoerd.

Deese scheepjes van ons gescheyden zijnde /
 bleef ik nevens het schip de Roebukke, sonder ee-
 nige

Raakt met
 een storm
 uyt de
 Straat.

Klagte
 over Da-
 vids, die
 van hen
 weg ging.

nige verraderp te vermoeden / streek na Brasiliën houden / bleeven tot op de breeete van 36 graaden by den anderen; kreegen als toen soo een swaare storm / als ooyt p'mant op Zee heeft uytgestaan / en verlooren daar in ons geselschap. Wy bereykten met swaaren arbeyp / veele moeyten / en groot gebaar / de kust van Brasiliën, hielden ons daar 15 dagen op / sonder het minste van het schip de Roebukke te hooren / quamen in de Baay van St. Vincent ten anker / en versogten als toen eenige Officiëren / aan Land te moogen gaan, om op eenige Portugysse Land-hoeven, eenige ververssingen te koopen, dat ik hen toestond / vermits wel wist / dat hen geen quaad sou weder-baaren; indien hen selven geen gebaar op den hals haalden / dus gingen sy na een Snyker-moolen / niet verre van de plaats / alwaar met mijn schip ten anker lag / (want ik had hen scherp beboolen / hen geen mijl weegs daar van te begeeven,) bequamen daar in eenige leevens-middelen / en quamen onberhinderd wederom aan boord.

Den volgenden dag quam in den vroege morgen-stond / een Indiaan met Kapiteyn Barker by my / zijnde gemelte Indiaan, wanneer aldaar laast was / van sinen meester weg-geloopt / en den selven de gantse Land-streek bekend / deselve seyde my / dat agter een hoek, geen kanon-schoot van mijn schip, een rijke Land-hoeve was, en versogt / 10 of 12 man van my / om derwaards te gaan. Ik benoemde dan Kapiteyn Barker, een der geene / die ik in het aanboeren van volk het meeste betrouwde / en die sig altoos daar omtrent seer voorzigtig had gedraagen / met 20 of 30 mannen derwaards te gaan; met bevel / van soo hy eenige ontsag voor mijne gebiedingen had, van daar op niet te vertoeven, maar voort, het zy daar yet vond of niet, wederom te keeren. Hy nam daar op aanstonds 25 der voornaamste van het schip / en wilde als toen uwen Heef Stafford in geenerley wyse agter blijven. Sy braaken des morgens ten 4 uren op / sulks dat hen niet weg trek-

Swaare
Storm.

Komt op de
Brasilise kust
in de baay
van St. Vin-
cent.

Indiaan
komt by
Candisch aan
boord.

Kapiteyn
Barker met
30 man uyt-
gesonden.

trekken sag: dog wat sal ik u meer van dit schrij-
ben? sy waren alle foodanige / die my / nog mij-
ne bebeelen noopt hadden ge-agt; weg gegaan
zijnde / sondeu sy my ontrent een uur de boot we-
derom met Guinees koozu / 6 hoenderen en een
kleyn barken. Siende geene van hen / behalven
de roepers met de boot weder keeren / gevoelde ik
my seer beswaard / en sond derhalven de boot
wederom / om hen te seggen / dat ik my verwonder-
de over hun soo lang vertoeven, op een plaats met
foo weynig volk; dat een varken en 6 hoenders
ons niet konden helpen, en dat sy, terwijl 'er
niet anders was, aanstonds weder aan boord had-
den te koomen.

Bevel van
Candisch her-
na gefon-
den.

Dit dus besigtigt hebbende / bleef ik hun weder-
komen afwagten / vernam / nog hoorde de gantse
nagt niets van hen / en deed des ogtens een seyn-
schoot / maar sag geen boot te voorschijn koomen /
ligte ober sulks het anker / seplde de vaap meer in /
dog hoorde egter niet het minste van hen / geraak-
te in een groote twijffel-moedighepd / en overden-
kende / dat'er geen seppen versuynd waren / om hen
in het wederom komen te spoeden / hoorde ik den
gantsen dag niets van hen / ging tegens den avond
weder onder sepl / wende het aan strand / dog ver-
nam des nagts ook geen tijding.

Zeyld de
Baay in.

Des anderen daags 's morgens / sag ik een In-
diaan aan den oeber van de Zee / koomen wuyben /
dat men hem aan boord soude haalen / ik begeer-
rig na nieuws / besloot men een blot van balken
te maken / want boot en hadden wy niet / liet
den Indiaan daar mede van strand haalen en be-
bonden hem onse eygen Indiaan te weesen / die op
3 plaatsen swaar gequetst was ontkoomen / en
berhaalde / dat de overige 24 man van ons volk,
door 300 Indianen en 80 Portugysen in den avond
overvallen, waren verslaagen. Ik vraagde hem /
waarom sy niet weder aan boord waaren gekeerd?
en kreeg tot antwoord van den Indiaan, dat eeni-
ge het niet hadden willen doen, en de overige hen
beefig houdende met hoenderen en verkens te ee-
ten,

Indiaan
komt aan
den oeber.

Is gequetst
en de ande-
re verslaa-
gen.

Ontschuldig-
ging des
Schrijvers.

ten, niet gefint waren om weder te keeren. Ik laat u oordeelen / hoe swaar het my viel te sien / dat 25 mannen van mijn beste volk haar dus moet-willig hadden verwaarloost / en weg gesmeeten. Dog ik laat u by andere de bedrijven van dese gasten onderzoeken / op dat ik sulks schryvende niet verdagt mag weesen / van het uyt quaad-aardighepd te doen / dat ik betuyge verre van my te weesen / dewijl sy-lieden nu dood zijn / en ik my selve hen te volgen ober het hoofd sie hangen.

Send een
boot naa
een Eyland.

Dus sag ik my van mijn voozmaamste volk en boot versteeken / en had ik niet / (tot mijn groot geluk) den Portugysen den dag te vooren een oude boot afgenoomen / ik waar in de uysterste verleegenhepd geweest. Dese boot sond ik naa een Eyland / 15 mijlen van de kust gelegen / om te sien / of ook yet van mijne oberige scheepen kon verneemen / dese keerde binnen 8 dagen wederom / geduurende welke tijd ik sonder boot bleef / en was ik aldus 16 dagen / vooz dat ik eenige tijding van mijn makkers bequam;

De Roebukke
komt heel
reddeloos
by hem.

Den 17. dag quam het schip de Roebukke sonder masten en seplen door de Mossen weg gerukt / en in de slegtste staat / waar in een schip kon weesen / te voozschijn. Alle welke ongeballen op my quamen en dus mijne klepne scheepen / waar in al mijn magt op die kust bestond / missende / en sonder sloepen / of booten / (die in het seplen na de Straat alle had verlooren) zijnde / om daar mede volk aan Land te setten / besloot ik egter liever met de scheepen de Rivier op tot vooz hun Stad te zeplen / als my niet te wreken / en de selve plat te schieten / soo als dan stond in het werk stelde / maer waren qualijk ter halve weg / of bonden de Rivier / ter oorfaake van een sand-plaat / soo eng / dat het verder gaan / soo al het volk betuygde / een wanhoopig en gevaarlijk werk was / en te grooter / om dat een schip / eens aan de grond geraakt / niet weder blot te krijgen was / door-dien het water naauwlijks met de bloed een voet rees / en de grond te week was / om sig met een anker uyt te brengen /

Candisch wil
sijn leet
wreken.

Door on-
diepte van
de Rivier
verhinderd.

gen / daar van te konnen vinden.

Ik dit oog-schijnlijk gebaar siende / seylde aan-
 stonds de Rivier uyt / en ontging / om sulks wel te
 doen / geen kleyn gevaarlijkheden / dewijl wy
 weynig water meer hadden / als het schip diep
 ging / en soo het aan de grond was geraakt / het
 onmooglijk weder daar van te krijgen sou geweest
 zijn. Dit niet opwaards konnende seylen / dwong
 ons onse wraaklust te laten obergaan / ook waren
 onse boots soo kleyn en ondeugend / dat men
 daar in geen menschen durfde vertrouwen / egter
 gingen wy aan land / deeden hen veele schaade
 op hunne Land-hoeven / en bequamen eenige
 leevens-middelen tot verberffing. Deese plaats
 niet voor ons zijnde / nog ons schip bequaam
 om hunne Stad voor-by te seylen / en daar bene-
 vens van alles gebrek hebbende / waren wy ge-
 nootsaakt / het na elders / om geholpen te zijn /
 te wenden : gemerkt het weynige geroofde niet
 lang kon duuren / en aan de vanden niet veel
 kon benadeelen / sonder selfs meerder te verliezen /
 dus besloot ik van daar te vertrekken / na een
 kleyn Eplandje / omtrent 20 mijlen van die kust
 gelegen / my daar aan van het noodige te ver-
 sien / het schip de Roebukke, dat ik het geen van
 nooden had / niets kon besorgen / te ont-takelen /
 en met bequaam weer / ander-maal na de Straat
 Magellanes te seylen.

Deze mijne meening / hield ik geheym uyt vree-
 se van muftery / en vertoonde in tegendeel aan
 het gantse volk / dat ik na St. Helena wilde gaan /
 om aldaar de Karaken te ontmoeten. De streek na
 dat Epland was my wel bekend / maar het gaan
 na derwaards behaagde hen niet / dewijl niets
 meer wensten / als weder na Engeland te keeren /
 en indien ik slegt de naam van de Straat had ge-
 noemd / sou het aanstonds tot een openbaar en
 selfs gevaarelijk muften zijn uytgeborsten. De
 rampen en elende / die het had uytgestaan / wa-
 ren soo groot en veel geweest / dat de beste daar
 uyt op den Bybel met een Eed hadden geswoo-
 ren /

Zeyld de
 Rivier we-
 der uyt.

Begeeft sig
 te land en
 verwoest
 eenige
 Land-hoe-
 ven.

Besluit om
 naa een Ey-
 landje te
 vertrekken.

Het volk is
 hier tegen.

Eed des
Volks.

ren / liever te willen sterven, dan ooyt hunne toestemming tot het weder derwaards gaan, te verleenen. Ik / dit weetende / toonde daar van in het minste niet te spreken / maar verseekerde hunne wanhoopende gemoederen soo veel als ik kon; de grootste swaarigheid / die sy toonden / was / in ons niet hebben van klepne vaartuygen / sonder welke sy alle seyden / en dat met waarheid / wy niets konden uytboeren. Want alle de Havens / waar in of aan in Brasiliën Steeden leggen / zijn van buyten als door banken en sant-plaaten gestooten / om welke soo dat van onse scheepen / als gesegt / geen daar over sou kunnen koomen / om ons van het geene wy gebrek hadden te voorzien. Dit dus by-gebragt zijnde / gelliet ik my / hen toe te vallen; dus vertrooste haar met een / dat sonder verlet / d' een / of d' andere plaats van verquikking wilde gaan opsoeken.

Meenigte
der Sand-
banken by
de Havens
van Brasiliën.Aanbieding
van een
Portugysse
stuurman.

Ik had een Portugys binnen boord / die sig hoor een Stuurman uyt-gaf / en my op verbeurte van zijn leeven quam aan-bieden / beyde mijne scheepen / ober de Baar van Spiritus Sanctus, (waarlijk een plaats van groote hulp / en de eenigste in Brasiliën, daar leevens-middelen / en wat ik meer behoefde / was te vinden) te sullen brengen. Ik wist wel / dat / indien mijne scheepen binnen schoots van de plaats waren te brengen / ik mijn volk sou doen landen / en de Stad in geen staat zijn / van my te kunnen wederstaan: het gantse volk dan begeerde / dat ik derwaards sou seplen / daar by voegende / dat 'er geen andere plaats was, dan dese, om het geene ons ontbrak, te vinden, en selfs hoopte eenige scheepen aan te treffen / om daar mede de Roebukke, weder te herstellen. Liet my door haar gewilligheid overwinnen / beval den Portugys, my op lijf-straf, de waarheid te seggen, of de scheepen sonder gevaar over de Baar louden kunnen koomen, hier op stelde hy my zijn leeven in handen / ingevalle, de scheepen op minder, dan 5 vadem water quamen, en door hem het voorgenomene niet wierd volvoerd,

Begeerte
des Volks.Vraag van
Candisch aan
een Portu-
gys.

voerd, dug van d'een aangepoort / van de ander
 versekerd / en van het groot gebrek / dat wy van
 alles hadden / en in dese plaats souden vinden / be-
 wust / liet het derwaars wenden / en mijn voor-
 gaande meeningen baren. Liet / voor de Baar
 gekomen / het anker vallen / sond de boot uyt /
 om deselve te peplen / vond ten hoogsten maar 15 /
 of 17 boeten water / en de Portugys selfs mede
 zijnde / ober de Baar maar 3 vadem; aan voord
 wedergekeerd / wierd my de waarheid gesegt / en
 wanneer ik de Portugys, voor my deed koomen /
 en vraagde / waarom hy soo geloogen had: ant-
 woorde hy / de Baar nooyt te vooren gepeylt,
 daar over scheepen van 100 vat gebragt, en reeke-
 ning gemaakt te hebben, dat 'er niet minder dan
 5 vadem water moest weesen.

Dese mislukking verbaasde my / en het gesel-
 schap niet weynig / aangestien onse schaarsheyd
 van water / als andere behoestens / mitsgaders de
 kee soo quaad was / dat wy het ter naandwer-
 nood daar op konden af-rijden / en nergens geen
 water in-neemen / ofte yet anders verrigten. On-
 dertussen / dat wy in dese bekrompentheyd wa-
 ren / roepde de boot van de Roebukke de Baar
 dieper in / sag niet verre van de stad / 3 scheepen voor
 anker leggen / keerde wederom / en deed my daar
 berigt van: ober dese tijding toonde sig het volk seer
 verheugd te weesen / en betuygde eendragtig / desel-
 ve met onse boots van daar buyten de Baar te willen
 brengen, ik vertoonde / hoe veel ons aan het be-
 magtigen van deselve was geleege, en dat den
 dag meest verloopen zijnde, de nacht niet onbe-
 quaam tot den toeleg sou weesen, indien sy an-
 ders moed hadden, deselve uyt te voeren; mijne
 redenen / die ik daar toe had / waren / dat deselve
 als dan, en dus onverwagt in soo goeden staat
 van tegen-weer te kunnen bieden, niet souden
 weesen, als des anderen daags morgens; dat se soo
 in geen staat van wederstand te kunnen doen, dan
 het beste, en voornaamste daar uyt aan Land sou-
 den brengen, en dat het by nacht, ingevalle sy hen

Komt voort
 de Baar ten
 anker.

Peylen de
 diepte.

Woorden
 van den
 Portugys.

Verbaast-
 heyd van
 Candisch
 hier over.

Krijgt ken-
 nis van 3
 scheepen
 voor de
 Stad leg-
 gende.

Waar toe
 hy sijn Volk
 aan-maan-
 de om die
 te vermeer-
 steren.

te weer konden stellen, voor ons soo gevaarlijk niet als by den lichten dag sou weesen, en in tegendeel, den vyand nadeeliger, dewijl men dese onderneeming te water, en niet te Land stond uyt te voeren. **D**ese redenen scheenen hen wepnig te be-

Waar tegen het Volk onwillig is.

Spreekt haar daar hard over aan.

weegen / en hoewel de meeste tot den volgenden dag wilden wagten / maakten hen egter eenige gereed / maar wanneer ik zelfs onder hen quam / behond ik se alle / of ten minste de meesten onwillig / om dien nacht van boort te gaan ; waar over ik my / (ik bekenne het) seer ontstelde / my eenige scherpe woorden liet ontvallen / en vertoonde / dat onse staat geen uytstellen toeliet, dat men de gelegentheyd, die ons voor quam, moest waarnemen ; dat men by nacht niet meer als by dag moest vreesen ; dat ik, om rond te gaan, indien sy weygerig bleeven, aldaar niet langer kon blijven, dewijl over de Baar niet kon gaan, en de Ree gevaarlijker, als de quaadste, die 'er mogt zijn, kon weesen ; dat men door het Land alomme feyn-vuuren sag ontstooken ; dat men, dewijl onse boots olijk, of ondeugend waren, niet als met het grootste gevaar van onsen ondergang kon landen, dat wy, wanneer sulks al geschiede, van onse scheepen niet konden ondersteund worden, en dat derhalven, meende te vertrekken. **D**es

Oproer onder het Volk.

Daar sig (andich) tegen steld.

Ernstig verfoek des volks.

anderen daags ogtens / was 'er genoegsaam een algemeene oproer onder den hoop / en swoeren de meeste ; dat ingevalle, ik hen geen verlof, om te gaan, wilde geeven, sy de boots souden neemen, en de voornoemde scheepen voor hun selven weg haalen. **I**k stelde my onder hen / berispte hen over hunne haastigheyd / vertoonde / dat de gelegentheyd nu voor by was, en dat sy, met niet te sullen gaan, te vreedden hadden te weesen. **S**y vielen my hier op seer lastig / en eenige der voornaamste versogten my / met de traanen in de oogen / dat se dog mogten heenengaan, en betuygden / dat 'er niets met allen te vreesen was, dat sy, niet magtig zijnde deselve te overweldigen, souden wederom keeren ; dog dat te moeten vertrek-

trekken, sonder sulks te onderstaan, een saak was, dat hen tot in hun binnenste sou treffen.

Ik wel weetende; dat hen / wanneer niet aan Land traden / niets kon deeren / aangestien / wanneer der vanden scheepen in staat van wederstand te doen waren / het in hunne magt was / met het stille weer / dat men had / daar van af te gaan : wijders bewust / dat geene scheepen / in Brasiliën brykbaar / bequaam waren / haar tegen een schuyp te beschermen / veel minder / dat sy het vermoogen soudon hebben / van deese boots / met soo veel musquettiers beset / als by den anderen konden sitten / eenig na-deel te doen / en daar en boven / hun overlastig aanhouden moest hooren / gaf ik hen verlos / derwaards te gaan : en belaste Kapiteyn Morgan, den welke ik als toen mijn bewind ver-

Waar toe
Candisch
hen verlos
geeft.
Ordre aan
Kapiteyn
Morgan.

trouwde / eerslijck / dat op verbeurte van het leeven, niet sou hebben te landen, hoe schoon de kans daar toe hem mogt komen aan te bieden; ten tweeden / dat ingevalle, eenig gevaar bespeurde, om dan met de scheepen wederom na boort te keeren, en niets verder te onderneemen, en ten derden / ingevalle in tegendeel de plaats sodanig bevond te weesen, dat wy sonder veel schaaden, en op een opene grond, vry van bossen en heggen, dicht aan de Stad te konnen landen, als dan, aanstonds na my te keeren, om als dan, met soo veel volk, als de booten konden voeren, voort de landinge te onderneemen.

80 Gewaa-
pende man-
nen gaan
van boord.

Dus gingen mijne boots / met omtrent de 80 mannen / ten beste doenlijck gewaapend van my; dog de Portugysen hadden des nagts de scheepen kort onder de Stad gehaald / zijnde de Rivier doot de Stad / naautolijcks een vogel-schoot breed / en de kee der scheepen / maar een halve mijl van de selve : de vanden / hadden des nagts / als wy daar in quamen / van weer-kanten der Rivier een uleuwe verschanssing / of Retrenchement gemaakt / en 2 klepne stukjes geschut / op een hoogte / of heubel geplant / regt tegen ober deselve / waren swaare boomen / en groote rotsen / sodanig /

vlijtigheyd
der Portu-
gysen.

Die vuur op
de boot
geeven.

dat die van de selve meester was / met steenen te
laaten afrollen / ligt 1000 mannen kon ver-
slaan / uyt de verschansing van de West-sijde der
Rivier / wierd een- of twee-maal / op de booten
vuur gegeeven: des begonnen de onse verleegen te
worden / en Kapiteyn Morgan siende / dat ver-
mits de engte van de Rivier / en de veelheyd van
volk / die in de booten waren / niet sonder groot ge-
baar sou door kunnen komen / en daar neevens
bewust / dat ik hem belast had / van, ingevalle ee-
nig gevaar sag, aanstonds wederom te keeren, my
berigt daar van te geeven, en niet verder te gaan,
voor dat des-weegen mijn nader meening wist:
maakte sulks het volk bekend / dog daar op be-
gonnen eenige onbeswilde matroosen / te vloeken
en te sweeren: / dat sy nooyt anders gedogt had-
den, als dat hy een blood-aard was, en dat hy nu
het selve betoonde te weesen, met in een lompe
graft, of sloot, (soo als sy de Rivier noemden /)
niet te durven landen, over dit verwijt / was ge-
melde Kapiteyn soo geboellig / dat hen antwoor-
de / hem een ander man te sullen bevinden, als sy
waanden, en dat hy, daar quame van, dat wilde,
sou Landen.

Baldadig-
heyd van
eenige ma-
troosen.

Woorden
van Morgan.

Raakten
tussen 2
Vastighee-
den.

Een boot
raakt vast.

Hier op geraakte hy tussen de beyde vastighe-
den / of blok-hupsen / (dog had dat aan de Oost-
sijde niet gesien /) en wannecr de booten daar dicht
onder gekoomen waaren / gaf men vuur / waar
dog in de grootste boot 2 gequest / en 1 gedood
wierden: des besloot men / dat de kleynste met
haar manschapp aan de West-sijde sou landen / en
de andere aan de Oost-kant. De kleyne boot
quam eerst aan Land / sonder een gequeste te be-
koomen / dewyl de besettelingen daar in weynig
waren / en onbequaam om tegenweer te bieden /
gingen loopen. De andere boot te diep gaande /
geraakte aan de grond / booz dat sy den Oever be-
repyt hadden / inboegen dat het volk / om aan
Land te koomen / tot boven de knyen door het wa-
ter moest waaden. Nu dese verschansing / was
ruym 10 voeten hoog / met steen opgetrokken /
en

en egter bekloom Kapiteyn Morgan, meer dapper / als beschepden / met 10 man / met hem te gelijk uyt de boot getreden / dese wal / dog de Indianen en Portugysen te voorschijn komende / simeeten Kapiteyn Morgan, en 5 van sijne opstanders / met swaare steenen ober de bofst-weering dood / des keerden de overige / alle swaar gequetst / na de boot / waer in soo veel Indiaanse pijlen vloogen / dat van 45 man in de selve zijnde / geen 8 ongewond ontquamen ; maar meest alle 1 / 2 / en 3 pijlen in hun huyd hadden steeken / en genoegsaam niemant onverseerd bleef / ook vloogen dese pijlen soo dik / en waren soo veel van het volk daar van getroffen / dat de boot van den Deber hielpen / en de overige ten roof der Indianen aan Land lieten.

Dervolgens quamen 2 booten / met wel gemoe- de Portugysen, en ettelijke Spanjaards, de verschansing aan de West-sijde / die sy swak beset wisten / aan de kant van de selve / en de een daar van / waar in de meeste manschap was / sette het tegen de wal / dog de onse sulks siende / losten hunne musquetten / en dooden alle die in de boot waren. De andere / hunne makkers dus onthaald siende / roepden aanstonds wederom / en bereypten de Stad. Onse groote boot / middeler-wijl van de droogte geraakt / riep het volk aan de West-sijde toe / dat het blok-huys, en de verschansing hadden te verlaaten, om hun te helpen, dewijl het overige volk gedood, en uytgeschud was, en dit daar uyt in de boot getreden / geraakte deselve in de grond / inboegen / dat om blot te worden / eenige daar weder moesten uyt treden : dus traden tien van de wakkerste / daar uyt / dog ter selver tijd / hadden de Indianen het blok-huys weder beset / en schooten na ons volk / dese / die aan Land waren / de pijlen onder hen siende bliegen / keerden na de kant van het fort / en beschooten het van de laagste kant / met hunne musquetten / ondertussen was de boot blot geworden / en een van den hoop / zijnde de meester van de Roebukke (de

Morgan be-
klimt een
verschans-
sing.

Word ge-
dood.

Nederlaag
der Engelse.

Verscheyde
Spanjaards
en Portu-
gysen
gedood.

Ontrouw
van de
Meester van
de Roebukke.

vuylste blood-aard / die oopt van een Vrouw is
gebooren /) bewoog de oberige weg te roepen / en
liet dese walikere mannen / die om geboorgen te
worden / tot den hals toe in 't water liepen / ten
roof van de Portugysen , sonder sig / humer te er-
barinen / en dit onder boozwendfel / dat de boot
reets vol water was , dat ingevalle hen hadden in-
genoomen , sy alle souden hebben gesonken.

Veele Ez-
gelse met
steenen
dood ge-
smeeten.

Middelerwyl wierden die aan de andere sijde
geland waren / vermits de groote boot soo dicht
aan strand niet kon koomen / om hen af te haa-
len / met steenen van de Indianen dood gesmee-
ten / en dus / soo als gy kond sien / eygen-willig
en onboozigtig / door het land en op een plaats
te onderstaan / daar niet ontgaan konden met stee-
nen gedood te werden / omgekoomen. De booten
quamen dan met verlies van 25 man / waar van
men 10 schandelijk aan Land had gelaaten / weder
aan boord / in de grootste waren geen 8 man onge-
wond / ende boorts alle de oberige swaar gequetst.
Bevzaagd hebbende na de oorzaak van hun on-
geval / en hoe dat sy tegens mijn streng gegeeven
bevel hadden durven landen , kreeg ik tot ant-
woord / dat Kapiteyn *Morgan* niet misdaan had ,
maar dat het geen de meelte aanleyding tot dese
ramp had gegeeven , de twist tussen den Kapiteyn
en de soldaaten , die met hem aan Land traaden ,
en voor het fort sneuvelde , de reden was geweest , ge-
merkt hun vuyl spreekken en schelden op Kapiteyn
Morgan , de oorzaak was , dat hy tegen mijn bevel
had geland , en dat op foodanig een plaats , daar
40 mannen wel 500 konden verslaan.

De boot
komt aan
boord.

Verant-
woording
des volks.

Groote ge-
voeligheyd
van *Candisch*
hier over.

Hoe my dit moetwillig verlies van mijn beste
volk / gebiel te sien / laat ik u selve oordeelen / zijn-
de by my niet boven 50 gesonde aan boord geblee-
ben / en niet meer magtig onse ankers te ligten /
soo als des anderen daags ogtends ook deeden /
maar vermits de groote stilte weder moest laa-
ten vallen / mijn meening was als toen niet an-
ders / als die boose see te verlaaten / Zee-waards
in te zeplen / en dan te oberleggen / wat my te doen
stond /

stond / dewyl het hier langer vertoeven niet raad-
saam was / zijnde de kee soo quaad en den oever
soo ongemakkelijk / dat geen boot met vers wa-
ter / waar van wy groot gebrek hadden / konden
bekoomen.

Geduurende den tijd / dat ik hier nog ten anker
bleef leggen / vertrooste ik mijn arme volk soo veel
als ik kon / en uyt de meeste verstaande / dat sy
geneegen waren weder na *Engeland* te keeren , gaf
ik hen te kennen / dat mijn meening was , na het
Eyland *St. Sebastiaan* te seylen , om ons aldaar van
vers water te voorsien , en te besluyten wat ons
verder te doen stond. Dit scheen hen allen wel te
geballen / dog het volk van de Roebukke , bleef
in haar begeerte / om na huys te keeren , aanhou-
den / en betuygde / dat het verlies van soo een
schip , als het mijne was , groot jammer sou we-
sen , maar om rond en na waarheyd te gaan / 't
en was hunne zorg voor de schepen niet : maar
de kleynmoedigheid van den schipper en de voor-
naamste van het volk / die hen tot het na huys
keeren aan-dreef.

Du moet gy wecten / dat de Kapiteyn vry siek /
en sijn schip na het verliesen van sijne masten / het
logste en moepelijkste / dat ooyt Zee houdde / was
geworden / tot soo verre / dat het daar in niet kon
harden / en het mijne / wanneer men sig daar niet
langer op mogt betrouwen / aan boord klampte.
Dit schip / zijnde sonder seplen / masten en touw-
werk / was soodanig gesteld / dat 'er na het oor-
deel van een peder / geen mensch van soo een
wan-hoepend gemoed leefde / die daar mede ter
halber weg van *Engeland* sou hebben durven sep-
len : en ingevalle het weder keerd en t' huys komt /
sal het soo vreemden saak weesen / als men ooyt
heeft gesien. Dese boeven in mijn schip alle hun-
ne gequetste maats gelaaten / en mijn beyde Heel-
meesters binnen hun boord hebbende / had ik nie-
mant in het mijne / die wist / hoe hy een pleyster
moest leggen / veel minder een woude met salf.
Wist te geneesen / deselve hadden wijders 3 maal

Voorstel
aan sijn
volk.

Kleynmoe-
digheyd
van het
volk van de
Roebukke.

Onbe-
quaamheyd
van de *Roebukke*.

Godloos
voornee-
men van
eenige fiel-
ten.

soo veel mond-kost / de eenigste troost van mijn
volk / dan ik ; daar en boven beslooten dese harde en
on-medoogende fielten / dien nacht onder malkande-
ren / my met de eerste geleegentheyd , die hen
voorquam te verlaaten na *Engeland* te seylen , en
ons in de grootste benauwdheyd , waar in den eenen
Christen ooyt den anderen kon laten , te begee-
ven : want wy hadden / als gesegt / hunne gequet-
sien en kozt te hooren hun beste volk obergeno-
men / sulks dat sy / wanneer ons verlieten / ons
niet alleen onse *Heel-meesters* / en wat deselve by
hun hadden / ontvoerden ; maar ook al onse leef-
togt / hebbende / als sy vertrokken / maar 46 man /
en ten minsten 6 maanden mond-kost voor 120.

Elendige
staat van
Candisch.

Ik laat u / dit haar vertrek en de elendige staat /
waar in sy my lieten / met soo veele gequetste / soo
weynig levens-middelen / en soo ondeugend een
boot / dat 6 of 7 man werk hadden / om het wa-
ter daar upt te baltien / indien men niet te gronde
wou gaan / overweegen. Ook kon men de selve
niet her-maaken / voor dat men *Land* ontdekte :
want hadden dese boeven in de *Roebukke* , die
nacht / als wy in de *Baap* laagen niet gedoogd /
dat haar boot met *Yeren* , die ons verrieden / na
Land was gebaaren / soo sou ik die genoomen /
en dese ondeugende hebben laten sinken. Dus
groot was ons ongeluk / van selfs tot onse ver-
troosting geen boot te hebben / om ons in het min-
ste mede te konnen redden : hadden naauwlijks 3
ronnen vers water voor 140 menschen / waar van
de meeste gequetst / of siek waren. Wy gingen
de naaste dag seyl / en sy verlieten ons de volgen-
de nacht in dusdaanig een staat en soo ik vermo-
de / met gedagten / van nooyt yet van ons weder
te fullen hooren.

Gaat onder
zeyl.

De volgende ogtend sag men na de *Roebukke*
upt / maar kon het niet in het gesigt krijgen ; ik
laat u oordeelen / in wat staat mijn volk / was /
zijnde van *Heel-meesters* / levens-middelen / en
andere behoestens onthoot / en waarlijk haare
moedeloosheyd was soo groot / dat hen alle soo

Groote
moedeloos-
heyd des
volks.

gesonde als gequetsten / soo goed als dood hielden.

De schaarsghed van water maakte / dat wy geen Komen aan een Eylard.
 ander konden op-sieken / en dwong ons na dit
 Eyland / zynde 200 mijlen te rug te seplen / waar
 aan wy door Gods goedheyd niet ons laatste vat
 water / dog seer gepzaamd volk quamen. Hier
 ons een weynig verfrist hebbende / vingen wy aan
 onse boot te verbeeteren / soodanig dat wy met
 groote moeyten / en gebaar 40 tonnen water daar Daar sy sig van water voorlien.
 mede aan hoozt bzogten / ondersogten ter selver
 rijd / wat touw-weck en seplen wy hadden / en be-
 bonden / daar niet van boozsien te weesen / dat het
 volk niet weynig toe viel / dewijl sig versekerd hield /
 dat men om het missen daar van / na huys sou
 keeren : en bebonden by het nasien der levens-
 middelen / dat wy nog mond-kost voor 14 wee-
 ken hadden / op die voet / als deselve toen uytdeel-
 den.

Hebbende dan ons schip / soo veel de weynige Zijn segt van teylwerk voorlien.
 boozraad / die wy hadden / kon toelaaten / booz-
 sien / dat niet veel was / dewijl maar 4 seplen en
 geen blind / nog fokke-top-sepl hadden / waar van
 2 het schip booznamentlijk moesten bestuuren / en
 waren behalven het groot sepl / meer als half ver-
 sletten. Dus armelyk boozsien / en water inge-
 noomen hebbende / begon mijn volk / wanneer het
 wist / dat ik mijn boot in de grond wilde booren / Muytery des volks.
 en een nieuwe maaken / opentlijk te moeren / aan
 het muypen te geraaken / en rond uyt te seggen /
 dat men geen nieuwe boot van doen had , en dewijl
 sy na huys wilden gaan , die van geen dienst sou
 weesen. Ik dit hoorende / oordeelde de rijd niet
 te weesen / van onder hen / na de aandzijbers te
 sien / maar riep hen by een / en seyde tot haar /
 dat al-hoewel ons veele ongelukken waren over-
 gekoomen, ik egter hoopte, dat hunne gemoede- Deftige aanspraak van Candisch aan sijn volk.
 ren , door eenige van dese ongevallen , soo niet
 souden overwonnen zijn, dat eenige schande sou-
 den willen pleegen , of ongeregeldheyd begaan ;
 maar bly-moedig voort gaan , met haar vermaard te
 maaken , en kloek-moedig daar te sterven , of een le-

58 TWEEDE SCHEEPS-TOGT VAN

ven te voltrekken, dat voor haar een altoos-duurende eer sou weesen, en dat hoe wy meer in sooswakken staat ondernaamen, en uytvoerden, hoe grooter onse eer sou zijn, en in tegendeel: indien wy in het onderneemen quamen te sterven, wy maar souden doen, waar voor wy gekoomen waren: namentlijk, te volbrengen, of te sterven.

Ik vertoonde wijders / dat ik beslooten had weder na de *Straat* van *Magellanes* te gaan: maar dit woord was soo dya niet uyt mijn mond / of sy verklaarden eendragtig / rond uyt / dat niet weder derwaards wilden gaan; en dat sy liever, na Land wilden vlugten, en op dat woefte Eyland blijven. **Ik** poogde het met goede woorden / en vreedsaame middelen ober te haalen / toonende; dat wy met derwaards te gaan, wy onse mond-kost souden vermeerderen, met het in-souten, van wild, en gevogelte, dat sy wisten, dat men daar meer sou vinden, als het schip kon laaden: dat indien wy, door de *Straat* seylden, dat men nu gemakkelijck sou kunnen doen, nademaal wy het grootste deel van de Soomer voor handen hadden, wy een voordeelige, en rijke Togat souden doen, en weder by de 2 van ons gefeylde sloopjes koomen: dat wy maar 600 mijlen, om de *Straat* te bereyken, hadden te seylen, en om in *Engeland* te komen 2000; en eyndelijck, dat sy de snoodste, en meest veragite, van de wereld souden weesen, wanneer men 600 mijlen van de meer-maalen gewenste plaats zijnde, met schande na huys, dat so veel verder was, souden keeren. **Dog** alle dese redenen bonden geen plaats / maar verklaarden allen wel stoutelijck / dat sy geswooren hadden, nooyt weder na de *Straat* te keeren, en het ook geensints souden doen.

Dit my van een der boornaamste van hunnen aanhang met fierhepd / in by-weesen van de boorige in het aangefigt gesegt / en my met de mijne te swak bevindende; zijnde door niemant / die mijne saak begunstigde; als mijnen armen neef *Lokke*, en den schipper / greep deese stoute matroos by

Stoutheyd
des volks.

Vermaning
van *Candisch*
tot de sijne.

Hestig
voornee-
men des
volks.

Yver van
Candisch
oyer een
Matroos.

by de nek / wierp hem met eppen handen een touw
 om den hals / met een beslupt / van hem / dewijl
 ik geen ander geweer by my had / te verwozgen.
 Desselfs makkers / een van hunne hoofden dus
 in nood siende / en wat ik daar mede voor had /
 verboegden hen by den schipper / en versogten hem
 te spreken / met betuyging / dat sy gereed waren,
 sodaanig een streck te houden , als hy sou goed
 vinden. Ik dit hoorende bedwong mijn selve / en
 liet den boots-gesel gaan / waar naa hem byg-
 saamer / ten minsten in sijne woorden / bevond / niet
 tegen-staande in stilte tegens mijne voor-neemens
 altoes bleef mozen. Hen dan in deeser voegen
 eenigsints bezyeedigd en overreed hebbende / dat ik
 in geenerley wijze een andere streck , dan naa de
 Straat wilde houden , ging ik met 30 soldaaten /
 mijne timmerlieden / om leevens-middelen voor
 dagen aan land / haalde mijne boot op strand en ver-
 nieuwde de selve / soo dat se de Zee kon weder-staan /
 latende alle de matroosen en het overige volk aan
 boord / om het schip te kalfateren / de zeplen te
 lappen / en dat verder van nooden was te verrigten.

Om u nu bekend te maaken in wat staat ik met
 deese deugnieten aan land was ; soo moet gy wee-
 ten / dat 'er van deese 30 maar weynige waren /
 die niet lieber tot de Portugysen souden hebben wil-
 len over-loopen / als by my blijven / en selfs had-
 den eenige al blotten gemaakt / om na Maine ,
 geen myl van ons / en alwaar de Portugysen ge-
 duurig wacht hielden / om ons / de gelegentheyd daar
 zijnde / te overballen en over te gaan. Na desen
 staat in een geduurige breefe zijnde / van door de
 Portugysen , die ik niet sou hebben konnen weder-
 staan / te sullen aangetast werden / daar by de ver-
 radery van sommige van mijn volk quam / dat
 niets meer wenste / dan weg te sluppen / en over
 te gaan om my te verraaden / leefde ik / ik moet
 het betuygen / niet anders als die geene / welke al-
 le uuren de dood verwacht. Egter spoede ik my
 soo veel / als doenlijk was / met de boot te vol-
 toopen en in staat te brengen / van daar mede na

boord

Die van een
 goede uyt-
 werking is.

Gaat met
 30 Soldaa-
 ten aan
 land.

Ontrouw
 sijner Sol-
 daaten.

Candisch in
 groote on-
 gelegent-
 heyd.

De boor
klaar ge-
maakt.

boord te kunnen roepen / dat ik in twaalf dagen bereykt hebbende / quam ik aan mijn schip / vond alles wel gevoorderd / en besorgde het overige in het kort en besloot / na de Straat van Magellanes te seplen.

Ontrouw
van een Yer.

Maar eer dat wy al ons water / timmer-hout / en verdere behoefteſ / aan boord hadden kunnen krijgen / ging een Yerse schurk / met een blot ober tot de Portugyſen , en maakte hen bekend / dat , ſoo ſy by nacht over quamen , ſy ons meette volk aan Land , ſonder geweer , ſouden vinden , en daar mede na hun welgevallen , kunnen omſpringen : Hier op quamen de Portugyſen , die maar na ſoo een gelegentheid wagteden / de volgende nacht ober / kreegen eenige gebangen / en dooz die gebragt / daar de overige lagen / hebben ſy die meest alle / dewyl de ſieken in geen ſtaat waren / van hun ſelve te kunnen helpen / onmenſchelyk omgebragt. Dese / die behalven de ſieken aan Land waren / hadden hen ter ſlupp / en ſonder mijn weeten / uyt het ſchip begeeven / dewyl ik / wel weetende / dat de Portugyſen , ons ſagten te bederven / dooz dien de plaats / vol boſſen en heggen zijnde / daar toe bequaam was / en ſy ons dooz de Indianen , met hunne pijlen / na hun welgevallen konden doen vernielen / ſonder dat ſy een van dese konden beſchadigen / het volk binnen boord poogde te houden. Hen in den ogten-ſtoud gewaar wordende / ſond ik mijn boot na Land / en redde dus / al mijn geſond volk / behalven 5 man / die ſy / by nacht ongewapend uytgegaan / hadden aangetroffen : dog behalven het verlies van ons volk / hadden wy 4 ſeplen aan Land gelaaten / dat nevens alle de anderen / geen kleyn ongeluk was.

Waar door
veele Engel-
ſen wierden
gedood.

Eenig volk
door de
boot gebor-
gen.

Neder-laag
der Engeliſe
door de
Indianen.

De Portugyſen weder keerende / van daar ſy waren gekoomen / lieten hunne Indianen , in de boſſen blijven / des wierden de onse / omtrent de water-plaats aan Land gegaan / dood geſchooten / of gequetti / ſonder dat men de ſelve / weder kon treffen / ter oorſaake / dooz de meenigte der
boor-

boomen en heggen / daar sy hen agter hielden.
 Dus mijn volk gewond siende / en dat aldaar son-
 der meerder verlies te doen / niets kon uytvoeren / Kleyn-moe-
 digheyd van
 Candisch.
 dat onnoodig was / dewyl weynig meer / als 90
 man / in het leeven had / outsonk my de moed /
 en was ik / niet tegenstaande / my water en hout
 ontbrak / als mede de boot / niet na behooren her-
 maakt zijnde / in geen staat van my dienst te
 doen / gedrongen te vertrekken / en de forctijn /
 soo het scheen / niet ophouden / van my de groot-
 ste tegenspoeden te laten ontmoeten.

Nu ben ik soo slaauwen swak / dat ik naauw- Des selfs
 swakheyd
 lijks de pen kan voeren / en derhalven / moet
 ik aan u / het onderzoeken van onse overige onge-
 lukkige ontmoetingen overlaaten / maar weet eg-
 ter / dat ik in geenerley wijse / mijn volk kon bewe-
 gen / van in het seplen in de Straat te bewilligen /
 soo om dese ramp ons overgekoomen / als het ont-
 beeren van onse seplen / de voornaamste reden / die
 sy om sulks te weygeren / by-bragten / en om u de
 waarheyd te seggen / al het volk in het schip Sijn genee-
 gendheyd
 na de Straat
 te gaan.
 waren niet meer / dan men tot het ligten der an-
 kers van nooden had / egter had ik liever willen
 sterben / derwaards gaande / als met schande we-
 derom keeren. Dog God wilde my / een soo ge-
 lukkige dood niet toelaaten; ik overleypde vast in
 mijne gedagten / hoe dat ik best pers sou konnen
 volhoeren; verklaarde / na dat ik sag / het volk
 tot het seplen na de Straat, niet te konnen beweeyen /
 en dat om de menigvuldige en wel-gegronde reede-
 nen / die het tegen my had ingebracht; nament-
 lijck / dat wy maar 3 seplen hadden, de plaats ge- Harde
 woorden te-
 gen sijn
 Volk.
 weldige storm-winden onderheevig, het verliefen
 van een gewisse dood, onse boot in geen staat
 van de Zee te konnen wederstaan, en de swak-
 heyd, het kleyn getal van ons volk, waar onder
 geen 30 matroosen waren, dat ik nooyt mijne toe-
 stemmingen, tot het gaan na *Engeland* sou geeven,
 maar dat ingevalle sy sulck een streek niet wilden
 houden, als ik voorgenoomen had, ik dan besloo-
 ten had, met schip en alles wat daar in was, in
 Zee

Zee te sinken. Dese taal deed hun bupgsaamer worden en my vervolgens vertoonen / dat ik het na *st. Helena* meende te wenden , en ons aldaar gelukkig , of een eynd van de reys , te eyndigen. Dit voorstel behaagde wel geen van allen / maar egter siende / wat mijn beslupt was / hielden sy hen op een veronderstelling / dat het gevaarlijker sou weesen , my te wederstaan , als hen goed-willig te toonen , stil en in rust / tot dat wy van 29 graaden bezupden de Even-nagts-lijn , op 20 waren gekoomen / ik bevond dat men te Noordelyk was / om een doorgaande goeden wind / (die men Passaaten noemd) te ontmoeten / en derhalven het volk by een gekoomen voorstelde / dat men weder na het Zuyden , om deselve te vinden , moest seylen ; dog kreeg een-paarig tot antwoord / dat sy niet wilden , en liever daar wy waren , wilden sterven , als in het socken van een Eyland , dat men , soo als sy meenden , nooyt sou vinden.

De middelen / die ik aangewend hebbe / om het wederom ten Zupden te wenden / laat ik u selfs ondersoeken : maar moet egter seggen / dat ik / in het wederom keeren / op de hoogte van 20 tot 28 graaden / soo veel tegen-winden ontmoetede / als ik agte / dat nooyt peimand na den anderen gehad heeft. Op dese breedte gekoomen zijnde / vond ik de wind my gunstig te weesen / wende het om de Noord / en wilde dat den Schipper / met sijn volk het Oost-Noord-Oost soude houden / maar in steede van sulks / hielden sy des nagts / wanneer ik lag te slaapen / Noord-Oost / en selfs nog Noordelyker streck : egter quamen wy / niet tegenstaande / dese vergrijping / tot op 2 mijlen van het Eyland / waren van wind / derwaards begunstigd / dat ingevalle / wy van 18 graaden / tot 16 Oost-Noord-Oost hadden voort gesejld / het selve souden bereykt hebben / maar dit mogt my niet gebeuren / vermits ik op de hoogte / niet boven 18 mijlen westen het selve gekoomen / dog met een Oost-Zuyd-Ooste wind / en dewijl die meest tegen was / die kon waapen /

Stroute
woorden
van het
scheeps-
volk,

Swaare te-
gen-winden.

Wend het
om de
Noord.

Bedrog der
Stuur-lie-
den.

waapen / maakte een oberflag van de mond-kost /
 die nog booz handen was / en bevond / dat 'er op
 die boet / als de uytdeeling als toen geschiede /
 men booz 8 weeken niet genoeg had / en dat op
 nog so klepnen portie / als ik agte / dat oopt ter
 Zee is geschied / en in het minste na geen verlig-
 ting door ruymte geleek.

Schaars-
 heyd van
 leef-rogt,

In dese onsekerhepd van onderstand / tot ver-
 troosting van alle te binden / stelde ik booz / of sy
 het liever , als wel gemoed , weder Zuyd-waards
 wilden wenden , om dit Eyland te bereyken , waar
 op wy niet alleen het noodige souden vinden , maar
 ook veylig weesen ; of te gronde te gaan ; of een
 Kraak te veroveren , en door dat middel , ons op
 de Portugysen , over het leed ons aangedaan , te
 wrecken , of eyndelijk , op een halve bewilliging ,
 die sy my reeds afgekneelt hadden na Engeland keeren.

Voorstel
 aan het
 volk,

Hier op antwoorde het een-moedig / liever de dood
 te willen ondergaan , als het weder om de Zuyd
 wenden.

Antwoord

Ik dan de gesteldhepd van hunne ge-
 moederen weetende / en in een geduurig pijnigen /
 en onrust geleest hebbende / en dat my wel het
 meeste trof / verstaagen over de siekte van mijn
 Heef Johan Lokke , die uyttermaaten swak was /
 daarom rust sogt / en lieber in de streek / die men
 begeerde te houden / bewilligde / als in een geduu-
 rige onrust / waar van ik noopt by was / te wees-
 sen. Hier door / als de last / die hem drukte / en
 de onophoudelyke onrust / die ik onder dusdanige
 vuplikken had uytgestaan / hadden myne geesten
 verspild / tot soo verre / dat ik mijn selve in een

Voornee-
 men van
 Candisch.

woeste plaats van de wereld wenste te sterven ,
 dan dus schandelijk wederom t'huys te koomen ;
 dit sou ik hebben volvoerd / ingevalle ik het Ep-
 land / in de kaarten 8 graaden bezuyden de Linte
 aangeweesen / had gebonden / dat ik betuyge / ja
 sweer het u / alle neerstighepd toegebracht hebbe /
 met oogmerk / om dat aangetroffen hebbende / al-
 daar mijn ongelukkig leeven te eyndigen / dog dit
 is niet gebeurd / vermits het / hoe bedlytigd niet
 kon vinden / en gedwongen na Engeland te kee-
 ren /

Neef van
Candisch
stekt.

ren / quam mijn liebe Neef 8 graaden benoorden
de Middell-lijn te sterben.

Nu overweege u lieden / wat een geboellig / en niet
verhard herte magtig zy / soo veele ongeballen te ver-
draagen / als het mijne sonder tuffen-poofingen
heeft moeten doen. Ik dank mijnen God / dat
het hem heeft gelieft / my met een eynde van my
te maaken / te bezijden / van alle verdere onru-
ften / en ongelukken.

Uyterste
wille van
Candisch.

Om nu tot onse eygene faaken over te gaan /
soo weet / dat ik mijn uyterste wille hebbe gemaakt /
en daar in uytdukkelyk beboolen / alle goede-
ren my toebehoorende, welke het moogen wee-
ten, in uwe handen te leveren. Om Gods wil-
le / wepgerd niet / dit mijn laaste versoek te vol-
brenghen. Ik laate weynig schulden na / daar ik
van weet / en het sal derhalven te minder moep-
ten geeven / dog indien 'er yet is / dat ik waarlyk
fchuldig ben / laat het voldaan werden. Ik heb-
be een open plaats in mijn uyterste wille gelaaten /
voorz een andere naam / en indien gy het goed vind /
soo bidde ik u / mijn Neef Hendrik Sakkeford in
te neemen / hy sal u in veele faaken konnen ver-
ligten. Daar is een brief van verfekering voorz
mijn Neef Richard Lokke, dat / ingeballe hy
met het ander fchip mogt weder keeren / dat niet
onmoogelyk is / hem indagtig geliefd te maaken ;
want hy heeft daar van geen blyk / insgelyks
meester Haton den Tollenaar te Hamton, welk
van 50 ponden is / en eenen Eliot van Ratcliffe
by Londen van 50 ponden meer / de andere heb-
ben alle brieven van Affurantie, behalven 2 / soo
als ik u gefchreeven hebbe. Aan den Ridder /
George Cory, hebbe ik het fchip de Desire ge-
fchonken / indien het oopt wederom keerd / altoos
ik hebbe het hem alhier / en een gedcelte / van het
geen mogt gewonnen hebben / beloofd / en bidde
derhalven / indien defelve wederom komt / sulks
te voltrekken.

E Y N D E.

R E-

R E G I S T E R,

Der voornaamste saken, vervat in de 2 Scheeps-
Togten van *Thomas Candisch*.

A.

Aanbieding van een *Portugys*
aan *Candisch*, 48
— die siegt uyt-viel, 49
Aanspraak van *Candisch* aan zijn
volk, 57, 58
Acatlam een Dorp door de *Engelse*
verbrand, 21
Admiraal der *Spanjaarden* word
van *Candisch* veroverd, 23
St. Andries een Eyland, vol leef-
togt, 22
St. Anna een *Spaans* *Admiraals*
schip word door *Candisch* ver-
overt, 23
Aquapulco een plaats, alwaar de
scheepen na de *Philippinas* toe-
getakeld werden, 20

B.

Baay de naam van *Elisabeth* ge-
geeven, 8
Baldadigheyl van eenige *Matroo-*
sen tegen *Kapiteyn Morgan*,
52
Bank voor de *Haven* van *St. Ju-*
liaan, 42
Bark door de *Engelse* veroverd en
verbrand, 14
Barker (*Kapiteyn*) gaat met 30
man een *Land-togt* doen, 44
— word met de sijne van de
Indianen en *Portugysen* verslagen,
ibid.
Batachina een Eyland waar gelee-
gen, 30
Bedrog der *Stuur-lieden* van *Can-*
disch, 62
Bezeerte naam van het schip van

Thomas Candisch, 1
Begraffenis der *Indianen* van *Desire*
beschreeven, 6
Boot van de *Engelse* raakt aan de
grond, 52
Brief door een *Spanjaard* tegen *Can-*
disch afgevaardigt, 27
— van *Candisch* aan een *Spaans*
Kapiteyn gesonden, 30
Bron in een *Valeye* door *Engelse* ge-
graven, 5
Buyt van een *Spaans* schip onder de
Engelse verdeelt, 24

C.

Cabo *Frio* waar geleegeen, 4
Cacao een vrugt beschreeven,
20
— word by het gemeen voor
geld gebruykt, ibid.
Cacique van *Puna* verlaat zijn huys
voor de *Engelse*, 16
— had een schoone *Spaanse*
Dame getrouwd, ibid.
— vlugt uyt een boschaadje
voor *Candisch*, 17
Caciquen (2) brengen ververstin-
gen aan de scheepen van *Can-*
disch, 26, 27
Candisch, sie *Thomas Candisch*.
Canops van de *Inwoonders* van de
Ladrones Eylanden beschree-
ven, 26
Charcralla een Zee haven. 22

D.

D*Avids* is oorzaak van de elen-
de van *Candisch*, 31
Donder en *Blixem* werden veel op
Madragumba vernoomen, 4
Dorp van *Candisch* verwoest, 3
Candisch, E Dor-

R E G I S T E R,

Dorpen der Negers beschreeven,	3	brand,	20
Dragt van de Inwoonders van Capul,	28	H.	
Duyvel door de Inwoonders van Capul aangebeden,	28	Haven by Sierra Leona beschreeven,	2
E.		van Begeerte waar gelegen,	5
Ed door het scheeps-volk op den Bybel geswooren,	47, 48	Havers (Kapiteyn) land met 60 man,	11
Elisabeths-baay, waar gelegen,	8	word met 200 Spaanse Ruyters na-geset,	ibid.
Engelse worden van de Negers besprongen,	3	sterft en word in Zee geworpen,	30
worden door de Spanjaarden verslagen,	11	St. Helena een uytnemend Eyland beschreeven,	34, 35
mer steenen door de Indianen doot gesmeeten,	54	Hollands schip komt by de Engelse,	35
F.		Honden (wilde) waar sig ophouden,	11
Forward een Kaap, waar gelegen,	7	Hutten der Inwoonders van Moremoreno van een wonderlijk maaksel,	12
G.		Huyg Gallant naam van een schip,	1
Gheym-schrijver van den Koning van Java komt aan boord van Candisch,	31	raakt door storm in groot gevaar,	9
word wel onthaald, en blijft een nacht aldaar,	ibid.	J.	
Gesant door Candisch aan den Koning van Java gesonden,	ibid.	St. Jago een Haven, waar gelegen,	21
Getrouwheyd der Favanen aan hun Koning,	33	Favanen zijn hun Koning seer getrouw,	33
Gevegt van Candisch tegen 5 Biscayers,	1	Ignanus een soort van Slangen,	22
tussen de Engelse en de Spanjaards,	19	Indiaan komt by Candisch in de Baay van St. Vincent aan boord,	44
tussen Candisch en een Admiraal der Spanjaarden,	23	brengrt tijding van het verstaan van Kapiteyn Barker met de sijne,	45
Geyten van St. Helena beschreeven,	35	Indianen (60) overvallen de Engelse,	6
Goud-aders op la Mocha een Eyland gevonden,	9	smijten de Engelse met steenen door,	54
Griek heeft kennis van alle Haven van Chili,	14	Inwoonders van la Mocha beschreeven,	9
Guatulco door de Engelse ver-			17

R E G I S T E R.

Inwoonders van de Dieven-Eylanden koomen by de Engelse met ververffing, 25
 ——— worden beschreeven, *ibid.* 26
 ——— van Capul beschreeven, 28

K.

Kerk der Spanjaarden op la Mocha beschreeven, 9
 ——— op Puna door Candisch verbrand, 18
 Klagten van Candisch over het schip de Roebukke, en Kapiteyn Davids, 38, 43
 Kleyn-moedigheid van het scheepsvolk van de Roebukke, 55
 Klokken (5) uyt de Kerk van Puna door Candisch geligt, 18
 Kortheid der dagen in de Straat Magellanes, 42
 Krankheyd onder het scheepsvolk door hitte ontstaan, 30
 Krooning van de Koning van Engeland door het scheepsvolk gevied, 24

L.

LAdrones, of Dieven-Eylanden, 25
 Land-hoeven op St. Vincent door Candisch verwoest, 47
 Leef-togt van de Spanjaarden aan de Engelse beloofd, 11
 ——— door den Koning van Java aan Candisch gefonden, 32
 Lengte van de Straat Magellanes, 8
 Levens-middelen by 3 Dorpen gevonden, 14
 Lijk-pligten van de Vrouwen over de dood van den Koning van Java, 33
 List der Indianen tegen de Engelse, 14

M.

MAdragumba een Eyland beschreeven, 4
 Magellanes (de Straat) hoe lang, 8
 Muys een soort van koorn op la Mocha, 10
 Meel in overvloed van de Engelse gevonden, 14
 Menschen eeters waar gevonden worden, 8
 ——— worden van Candisch met geschut gedood, *ibid.*
 Misnoegen van het scheepsvolk tegen Candisch, 41
 La Mocha een Eyland, heeft veele Goud-aders, 9
 ——— heeft veele ververffingen, *ibid.* 10
 Moremoreno met des selfs Inwoonders beschreeven, 12
 Morgan (Kapiteyn) gaat met 80 gewapende mannen aan Land, 51
 ——— doet een defrige reden tegen de onbesuysde Matroosen, 52
 ——— beklimt de Schans der Portuyzen en sneuvelt met 5 van de sijne, 53
 Mossel-buay, waarom soo genoemd, 7
 Mullato word gevangen, 21

N.

NAauwste van de Straat Magellanes hoe breed, 7
 Nagel by de Inwoonders van Capul tegen de Sodomie gebruykelijk, 28
 Nederlaag der Engelse door de Indianen, 60
 Negers bespringen de Engelse, 3
 ——— zijn getrouw voor hun

R E G I S T E R.

Koning, ibid.

O.

Ondiepte in de Rivier by de Baay van *St. Vincent*, 46

Ontrouw van de Meester van de *Roebukke*, 54

— van de soldaten van *Candisch*, 59

— van een *Yer*, 60

Oproer onder het scheeps-volk, 50

Order aan Kapiteyn *Morgan* door *Candisch* gegeven, 51

Overste van *Puna* door de *Engelse* gevangen, 17

P.

P*Aita* een Stad, door *Candisch* ingenoomen, 15, 16

— word ten gronde toe verbrand, 16

Paarden (wilde) waar gevonden, 11

Philips-stad in de *Straat Magellanes* beschreeven, 7

Pinguins ontrent *Porto Desire* gevonden, 5

Pijlen der *Indianen* beschreeven, 6

Porto Famine, waarom soo genoemd, 7

Portugys word van de *Engelse* gevangen, 3

Portugysen komen aan boord van *Candisch*, 32

— vertrekken wederom met vergenoeging, 33

Puna een Eyland heeft een schoone Haven, 16

— des selfs beschrijving, 18

Q.

Quellingen van *Candisch*, 37

Quintero een Baay, waar geleege, 10

R.

R*Aja Balamboan* Koning van *Java* beschreeven, 32, 33

Rijkdom in een *Spaans* schip gevonden, 23, 24

Rio d'Oro waar geleege, 2

Rio Dulce waar geleege, 19

Rivier van vers water gevonden, 14

Roebukke komt seer reddeloos by *Candisch*, 46

— is onbequaam om Zee te bouwen, 55

Sand-plaaten in meenigte in de Havens van *Brastien*, 48

Sanguelos beschreeven, 26

Schaarsheyd van levens-middelen op het schip, 63

Schatting door de inwoonders van *Moremoreno* aan de *Spanjaarden* met vis betaald, 12

Scheepen der *Engelse* gekalefaterd, 4

— (2) seer rijk gelaaden door de *Engelse* genoomen, 15

— (2) genoomen en verbrand, 20

Schip der *Spanjaarden* op strand gejaagt en verbrand, 13

— met wijn door de *Engelse* veroverd, ibid.

— van 300 lasten bemagtigd en in de groed geboord, 15

Siekte des volks van *Candisch*, 39

Smeek schrift van het scheeps volk aan *Candisch* overgeleeverd, 41

Sneeuw en vorst seer veel en streng in de *Straat Magellanes*, 40

Spaanse Dame aan een *Cacique* van *Puna* getrouwt, 16

— word seer staatelijk aldaar ge-eerd en ontsien, 17

Spanjaard loopt van de *Engelse* weg, 11

— (wemt we! *Engelse* mijl door

R E G I S T E R.

door de Zee,	22	neemt de Stad Paità in,	13
Spanjaarden houden die van la Mo- cha onder een groote dienst- baathoyd,	10	komt aan 't Eyland Puna,	16
van een veroverd schip aan Porto Segura geset,	24	gaat aldaar te lande om den Cacique op te soeken,	17
Spanjaards en Portuygen door de Engelse gedood,	53	verwoest een Stad op het Eyland Puna,	19
Stad op het Eyland Puna verbrand,	19	zeyld voor-by Aquapulca,	20
Straat Magellanes hoe lang,	8	verbrand de Stad Guatul- co,	ibid.
een groote schrik voor het scheeps volk van Candisch,	47	veroverd den Admiraal der Spanjaarden,	23
Storm by de Straat Magellanes,	6	komt by de Dieven-Eylan- den,	25
ongemeen swaar,	44	wordt door en Portuygen ge- waarschouwt wegens secker verraad,	27
Storm-teekenen door de Vogelen be- kent,	34	maakt een verbond met die van Capul,	29
Stoutheyd van het scheeps volk te- gen Candisch,	58	sent een Gesant aan den Koning van Java,	31
Swakheyd van het scheeps volk,	42	komt te St. Helena ten an- ker,	34
T.		komt in de Haven van Plymouth,	36
Apjten van den Cacique van Puna seer kostelijk,	18	begind het verhaal van sijn ongelukkige Reys na de Zuyd- Zee,	37
Thomas Candisch rust een vloot uyt op eygen kosten en gaat zeyl,	1	stelt Tristum Gorges tot uyt- voerder van sijn Testament,	38
raakt met 5 Biscayers in gevege,	ibid.	komt aan Porto Desire,	ibid.
komt in een Haven by Sierra Leona,	2	raakt na veele sukkelingen in de Straat Magellanes,	40
verwoest een dorp,	3	neemt voor om na China te zeylen,	ibid.
komt aan 't Eyland Ma- dragumba,	4	overweegt het smeek- schrift van sijn scheeps-volk,	41
komt in een Haven, die hy Porto Desire noemde,	5	raakt uyt de Straat Ma- gellanes,	43
loopt in de Straat Magella- nes,	6	komt in de Baay van St. Vincent,	44
komt in de Zuyd-Zee,	9		
komt in de Baay Quinte- ro,	10		
gaat met 30 Indianen te Moremoreno aan land,	12		

Candisch wil aldaar zijn leet wree-
 ken dog te vergeefs, 46
 — verwoest eenige Land-
 t hoeven, 47
 — maand zijn volk aan, om
 3 scheepen te vermeereren, 49
 — roond de noodsaakelijk-
 heyd hier van met een reden-
 voering, 50
 — is seer treurig over het
 verlies van zijn volk, 54
 — doet een voorstel aan zijn
 volk, 55
 — gaat onder zeyl, 56
 — komt aan een Eyland, al-
 waar hy sig van water voor-
 fiet, 57
 — doet een deftige aanspraak
 aan zijn volk, 57, 58
 — wil een Matroos met een
 touw verwurgen, 58, 59
 — doet een landing met 30
 soldaten, 59
 — is soo swak dat geen pen
 kon voeren om te schrijven, 61
 — is seer geneegen om we-
 der na de Straat te gaan, *ibid.*
 — dreygt zijn volk, om zijn
 schip in de grond te booren, 61, 62
 — zijn verzoek ontrent zijn
 uysterste wille, 64

T.

Tollenaar; zijnde een *Mesties*
 gevangen en weder ont-
 slagen, 21
Trompetter ontdekt uyt de mars
 een schip by *California*, 23
Twist onder de *Engelse* over eenige
 buyt, 24

V.

Vartuyg gevonden, dat seer
 lek was, 15
Vaartuygen van de inwoonders van
Moremoreno heel wonderlijk,
 12
Vannanas op het Eyland *Madra-
 gumba*, 4
Vee-herder by *Quintero* vlugt voor
 de *Engelse*, 10
Veld-boenders in meenigte op *St.
 Helena*, 35
Vergenoeging naam van een schip, 1
Vermaning van *Candisch* aan zijn
 volk, 58
Verschanssing der *Portugysen* ge-
 maakt, 51
Verzoek met traanen in de oogen
 van het scheeps volk, 50
 — dat door *Candisch* wierd
 in-gewilligd, 51
Verraad tegen *Candisch* door een
Portugys ontdekt, 27
Verrader op-geliangen, 28
Ververssing op *la Mocha* ingenoo-
 men, 10
Ververssingen door de *Favanen* aan
Candisch gebragt, 31
Verwoesting door de *Engelse* op het
 Eyland *Puna* aan-geregt, 19
Vreede vaan van den *Admiraal* der
Spanjaarden uyt-gestooken, 23
Voorneemen (godloos) van eenige
 felten tegen *Candisch*, 56
Voorstel van *Candisch* aan zijn volk,
 63
 — stout antwoord hier op,
ibid.
Voorval van *Candisch* by de *Rivier*
Plata, 38
Vrugten van alderhande soort seer
 overvloedig op het Eyland *Pu-
 na*, 18

Vrug-

R E G I S T E R.

<i>Vrugten te Charcralla aan de Engelse</i>	gen enige stoute Matroosen,	
gebragt,		52
— in overvloed op <i>St. Helena</i> ,	Y.	
<i>na</i> ,		
<i>Uyterste Wille van Candisch</i> ,		64
W.		
W ater te <i>Aguada Segura</i> inge-		
noomen,		22, 23
<i>Winden</i> doen groote schaade aan de		
<i>seylen van Candisch</i> ,		39
<i>Winter-weer</i> seer gestreng in de		
<i>Straat Magellanes</i> ,		40
<i>Wooning van den Cacique van Puna</i>		
beschreeven,		18
<i>Woorden van Kapiteyn Morgan</i> te-		
		57

YEr is door sijn ontrouw oor-
zaak, dat veele *Engelse* ge-
dood wierden,

Yver van Candisch over een Ma-
troos,

— die van een goede uytwer-
king is,

Z.

Zee-honden ontrent *Porto Desire*
van een wonderlijke ge-
stalte,

Zeyl-werk van Candisch in een sleg-
te staat,

E Y N D E.

Berigt voor den Boekbinder waar de Figuren
moet stellen.

p	1	tegen pagina	5
p	2	—	12
p	3	—	25
p	4	—	33

R E G I S T E R

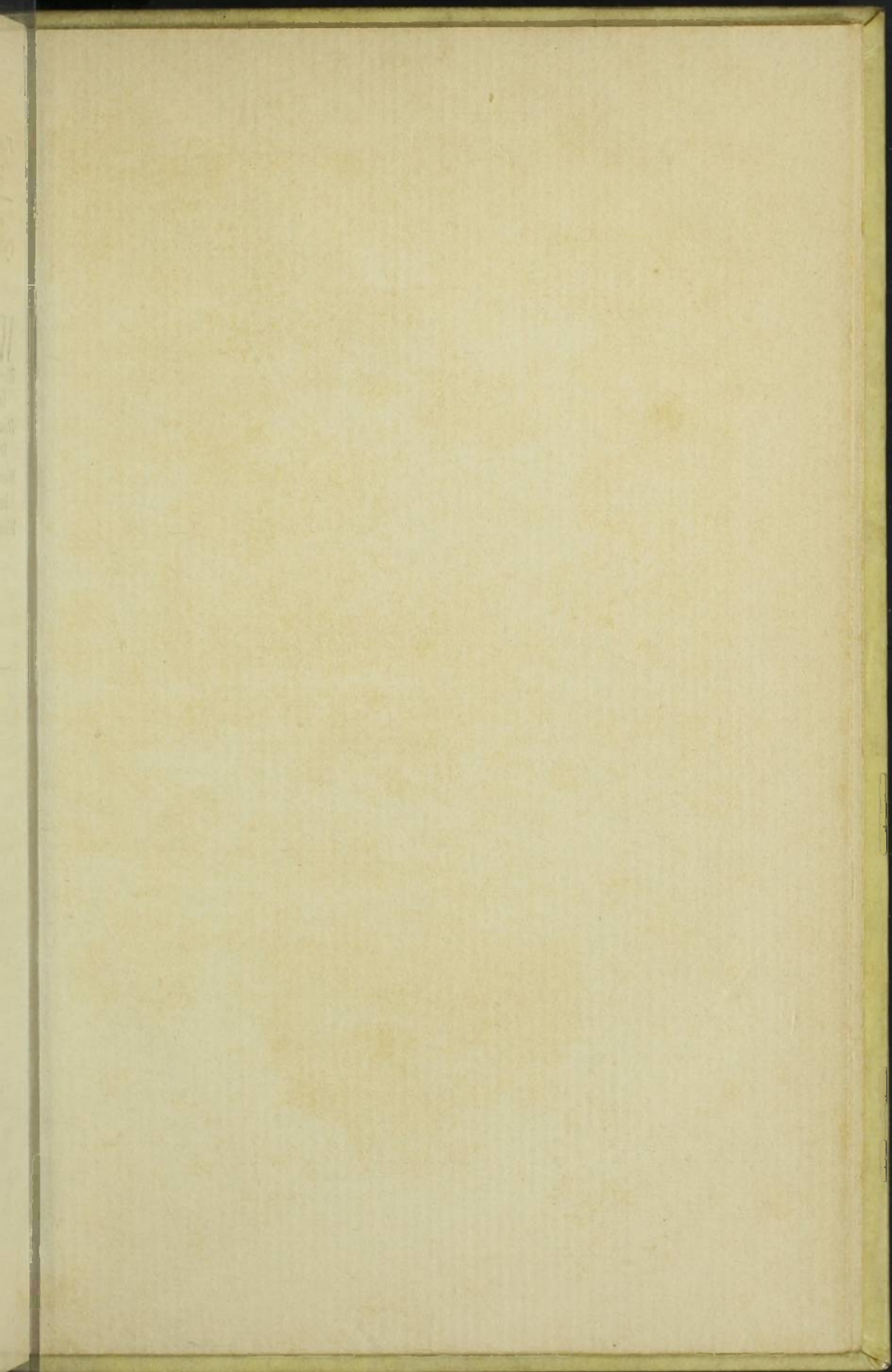
Waarom de Koning van Siam gehoort	22
in overloof op de Koning van Siam	23
Y Yer is door de Koning van Siam, dat vele Koning gehoort werden	24
Yer van Siam over den Koning van Siam	25
W Waarom de Koning van Siam gehoort	26
Waarom de Koning van Siam gehoort	27
Waarom de Koning van Siam gehoort	28
Waarom de Koning van Siam gehoort	29
Waarom de Koning van Siam gehoort	30
Waarom de Koning van Siam gehoort	31
Waarom de Koning van Siam gehoort	32
Waarom de Koning van Siam gehoort	33
Waarom de Koning van Siam gehoort	34
Waarom de Koning van Siam gehoort	35
Waarom de Koning van Siam gehoort	36
Waarom de Koning van Siam gehoort	37
Waarom de Koning van Siam gehoort	38
Waarom de Koning van Siam gehoort	39
Waarom de Koning van Siam gehoort	40
Waarom de Koning van Siam gehoort	41
Waarom de Koning van Siam gehoort	42
Waarom de Koning van Siam gehoort	43
Waarom de Koning van Siam gehoort	44
Waarom de Koning van Siam gehoort	45
Waarom de Koning van Siam gehoort	46
Waarom de Koning van Siam gehoort	47
Waarom de Koning van Siam gehoort	48
Waarom de Koning van Siam gehoort	49
Waarom de Koning van Siam gehoort	50
Waarom de Koning van Siam gehoort	51
Waarom de Koning van Siam gehoort	52
Waarom de Koning van Siam gehoort	53
Waarom de Koning van Siam gehoort	54
Waarom de Koning van Siam gehoort	55
Waarom de Koning van Siam gehoort	56
Waarom de Koning van Siam gehoort	57
Waarom de Koning van Siam gehoort	58
Waarom de Koning van Siam gehoort	59
Waarom de Koning van Siam gehoort	60
Waarom de Koning van Siam gehoort	61
Waarom de Koning van Siam gehoort	62
Waarom de Koning van Siam gehoort	63
Waarom de Koning van Siam gehoort	64
Waarom de Koning van Siam gehoort	65
Waarom de Koning van Siam gehoort	66
Waarom de Koning van Siam gehoort	67
Waarom de Koning van Siam gehoort	68
Waarom de Koning van Siam gehoort	69
Waarom de Koning van Siam gehoort	70
Waarom de Koning van Siam gehoort	71
Waarom de Koning van Siam gehoort	72
Waarom de Koning van Siam gehoort	73
Waarom de Koning van Siam gehoort	74
Waarom de Koning van Siam gehoort	75
Waarom de Koning van Siam gehoort	76
Waarom de Koning van Siam gehoort	77
Waarom de Koning van Siam gehoort	78
Waarom de Koning van Siam gehoort	79
Waarom de Koning van Siam gehoort	80
Waarom de Koning van Siam gehoort	81
Waarom de Koning van Siam gehoort	82
Waarom de Koning van Siam gehoort	83
Waarom de Koning van Siam gehoort	84
Waarom de Koning van Siam gehoort	85
Waarom de Koning van Siam gehoort	86
Waarom de Koning van Siam gehoort	87
Waarom de Koning van Siam gehoort	88
Waarom de Koning van Siam gehoort	89
Waarom de Koning van Siam gehoort	90
Waarom de Koning van Siam gehoort	91
Waarom de Koning van Siam gehoort	92
Waarom de Koning van Siam gehoort	93
Waarom de Koning van Siam gehoort	94
Waarom de Koning van Siam gehoort	95
Waarom de Koning van Siam gehoort	96
Waarom de Koning van Siam gehoort	97
Waarom de Koning van Siam gehoort	98
Waarom de Koning van Siam gehoort	99
Waarom de Koning van Siam gehoort	100

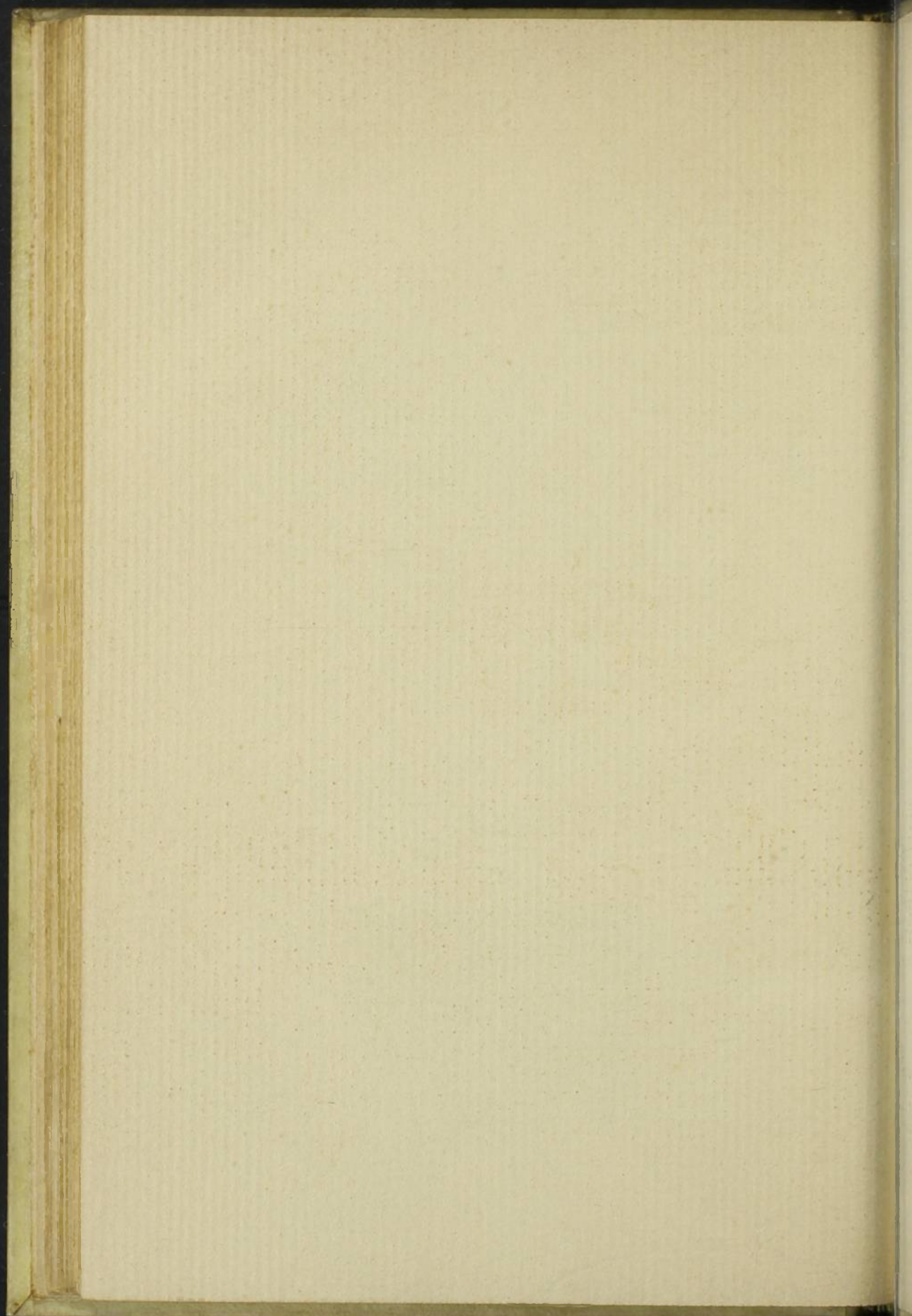
E Y N D E

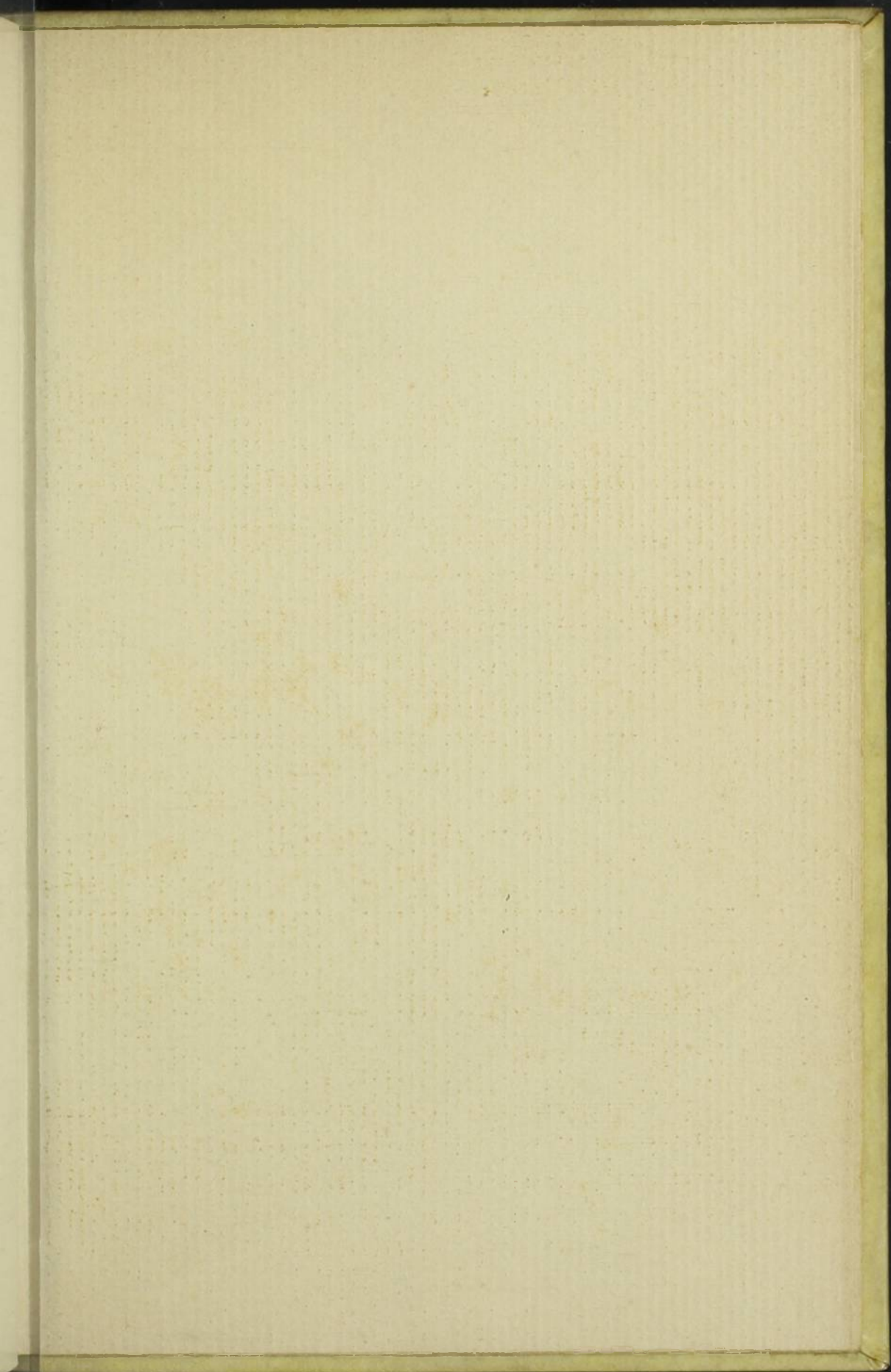
Bezig voor den Boekbinder waar de Pagina
moet hebben.

1	tegen pagina 7
2	—
3	—
4	—

010452

